

Collection Textual group
60.3

60.3

513/F-K-60

«ΑΘΗΝΑ» ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ
ΣΕΙΡΑ ΔΙΑΤΡΙΒΩΝ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΩΝ

16

Livadarou

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Α. ΛΙΒΑΔΑΡΑ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΚΑΙ ΚΡΙΤΙΚΑ

ΤΕΥΧΟΣ Α'

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
1972

R. 22.063

«ΑΘΗΝΑ» ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ
ΣΕΙΡΑ ΔΙΑΤΡΙΒΩΝ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΩΝ

16

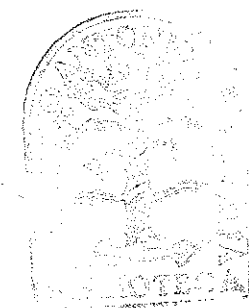
ΝΙΚΟΛΑΟΥ Α. ΛΙΒΑΔΑΡΑ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΚΑΙ ΚΡΙΤΙΚΑ

ΤΕΥΧΟΣ Α'

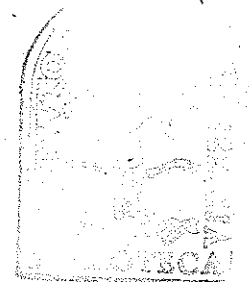

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
1972

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ Α' ΤΕΥΧΟΥΣ

1. Zu Alkmans Frg. 172 5-7
2. Περὶ ἐν κωμικὸν(;) ἀπόσπασμα 8-12
3. Νέον ἀπόσπασμα Ζήνωνος τοῦ Κιτιέως 13-16
4. Τὰ ἐν τῷ «Etymologicum Genuinum» σχόλια εἰς
τὰ Ἔργα καὶ Ἡμέρας τοῦ Ἡσιόδου 17-46

1. ZU ALKMANS Fr. 172 (Page)¹

In der Ausgabe von D. Page, *Poetae Melici Graeci*, Oxford 1962, ist das Alkman zugeschriebene Fragment Nr. 172 mit anderen unter dem Titel: «Dorica ex A. Dysc., Etymologicis, al. omnia sine nomine auctoris» (Page, S. 89) publiziert, d.h., dass auch Page selbst bei diesem Fragment, das durch Hesychios ohne Namensangabe des Dichters überliefert worden ist, die Urheberschaft von Alkman bezweifelt.

Der Text des Fragments lautet in der Ausgabe von Page:

ἐνετίδας πώλους † στεφαν. ἐνιφόρω † ἀπὸ τῆς περὶ τὸν (τὴν cod.) 'Αδρίαν 'Ενετίδος. διαφέρει γὰρ ἐκεῖ.

In seiner Ausgabe von «Hesychii Alexandrini Lexicon», II, Jenae 1858, S. 96, publizierte M. Schmidt die Glosse ἐνετίδας πώλους mit ihrem Text folgendermassen: ἐνετίδας πώλους στεφανηφόρῳ ἀπὸ τῆς etc., d.h., er nimmt die Konjekturen στεφανηφόρους von Mousouros², die auf der schlechten Lesart στεφαν. ἐνιφόρω der Handschrift basiert, und verändert den Kasus. Er ist der Meinung (siehe Notiz S. 96), dass die Glosse ἐνετίδας πώλους, die er vermutlich als dorischen Genitiv ἐνετίδος πώλω ansieht, zusammen mit dem folgenden Adjektiv στεφανηφόρῳ Worte eines dorischen Dichters sind.

Theod. Bergk hat diese Meinung übernommen und die von Hesychios überlieferte Glosse mit ihrem Text als Fragment eines unbekannten Dichters unter Nr. 43 in seine Ausgabe «*Poetae Lyrici Graeci*», III, Lipsiae 1882⁴, aufgenommen, nachdem er den Genitiv in einem dorischen Akkusativ umgewandelt hatte. Der von

1. 'Η παροῦσα ἐργασία ἀνατυπῶνται ἐνταῦθα ἐκ τοῦ περιοδικοῦ «*Rheinisches Museum*» 115 (1972).

2. K. Latte, *Hesychii Alexandrini Lexicon*, II, Hauniae 1966, s. 58, greift auf diese Konjekturen von Mousouros zurück.

Bergk hergestellte und korrigierte Wortlaut erscheint dort nebst Metrumsangabe wie folgt:

UUU—UU—U—
Ἐνετίδας πώλως στεφανηφόρος.

Bergk vertritt die Ansicht, dass dieser Vers von Alkman ist und bezieht sich auf das ähnliche Alk. Fr. I, 50 κέλης ὁ Ἐνετικός. Aber trotzdem hat er es unterlassen, dieses Fragment unter die anderen bekannten Fragmente von Alkman einzureihen.

E. Diehl, der kühnste von allen, hat dieses Fragment Alkman unter Nr. 91 zugeschrieben¹.

D. Page, der letzte Herausgeber der «Poetae Melici», reihte, wie schon erwähnt, dieses Fragment Nr. 172, obwohl er Zweifel hegte, unter die Alkmanschen Fragmente ein.

Soviel ist jedenfalls klar: der Ausdruck ἐνετίδας πώλως ist eine Glosse und der folgende Text eine Erläuterung dazu. Diese bei Hesychios vereinfachte Glosse findet sich aber bei Euripides Hipp. 230, wo wir in den Versen 229-230 folgendes lesen:

εἶθε γένοιμαν ἐν σοῖς δαπέδοις
πώλως ἐνέτας δαμαλιζόμενα.

Ferner ist klar, dass das Adjektiv im Akkusativ ἐνέτας (besser ἐνετάς; siehe auch Eur. Hipp. 1131 πάλων ἐνετᾶν) ein «Hapax» ist. Da das Nomen πώλως wie auch das Adjektiv ἐνέτας sowohl maskuline wie feminine Bedeutung hat, wurde es in der Quelle von Hesychios zu ἐνετίδας vereinfacht, und somit bestimmt es als feminines Adjektiv eindeutig das Geschlecht von πώλως.

Die veränderte Reihenfolge der beiden Wörter bei Hesychios erklärt sich daraus, dass der Lexikograph dem Adjektiv die grössere Bedeutung beigemessen hat.

Für die Annahme, dass die Glosse bei Hesychios ἐνετίδας πώλως den Worten von Euripides Hipp. 230 πώλως ἐνέτας entspricht, spricht auch der beschädigte Text στεφαν. ἐνιφόρω, über dessen Bedeutung sich Page nicht klar ist und den er deshalb unverändert stehen lässt.

Aber die Tragödie «Hippolytos» von Euripides hat nicht nur den

1. E. Diehl, Anthologia Lyrica Graeca, II, Lipsiae 1925, S. 34.

Beinamen «Στεφανίας», wie wir ihn in ihrer zweiten «Hypothesis» lesen können, sondern sie trägt in den Handschriften A (=Par. gr. 2712) und P (Palat. 287 und Laur. plut. 172) auch den Beinamen Στεφανηφόρος.

Nach diesen Ausführungen muss man die beschädigte Textstelle στεφαν. ἐνιφόρω in ἐν Στεφανηφόρω korrigieren, was als die Textquelle der Glosse ἐνετίδας πώλως anzusehen ist. Die Buchstaben εν in der Mitte des uns beschädigt überlieferten Textes können wir paläographisch erklären: Sie waren wahrscheinlich als Präposition über die Mitte des Wortes Στεφανηφόρω geschrieben. So hat ein Kopist sie als Teil des ganzen Wortes angesehen und von dem richtigen ἐν
gen στεφανηφόρω mit einem orthographischen Fehler στεφαν. ἐνιφόρω abgeschrieben, woraus ἐνιφόρω als eine weitere Glosse in dem Codex von Hesychios entstanden ist.

Folglich hat das Fragment Nr. 172 (Page), von dem man annimmt, dass es von Alkman stammt, keinerlei Beziehung zu diesem Dichter, denn es dürfte hiermit bewiesen sein, dass es sich um eine von Euripides Hipp. 230 stammende Glosse mit ihrer Erläuterung handelt.

2. ΠΕΡΙ ΕΝ ΚΩΜΙΚΟΝ (3) ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ

Ἐν E(tymologicum) M(agnum) 149,24 (ἐκδ. Gaisford) ἀναγινώσκουμεν τὰ ἐξῆς : ἄ ρ ρ ι χ ο ς : Κόφινος. Τρεῖς χοῦς μέλιτος Βριληττίον καὶ δύο ἀρρίχω, τὴν μὲν τῶν χελιδονέων, τὴν δὲ τῶν φιαλέων ἰσχάδων καὶ τῆς ψιθίας ἀσταφίδος, καὶ μύρτων ἕτερον φέρνιον κ.λπ.

Τὸ αὐτὸ ἀκριβῶς κείμενον εὑρηται καὶ ἐν τοῖς κώδιξιν A (= Vat. gr. 1818) καὶ B (= Flor. Laur. S. Marci 304) τοῦ ἀνεκδότου εἰσέτι Etymologicum Genuinum.

Εἶναι προφανές ὅτι ἐν τῷ λήμματι ἄρριχος τῶν ἐτυμολογικῶν τούτων παρενεβλήθη κείμενον, τὸ ὁποῖον ἐκ τε τοῦ περιεχομένου καὶ τοῦ λεξιλογίου παρέχει τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἀποτελεῖ ἀπόσπασμα κωμικοῦ τινος ποιητοῦ. Ἄλλ' εἰς τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦτον δὲν βοηθεῖ ἀπολύτως ἡ μετρικὴ μορφή τοῦ κειμένου, διὸ καὶ, προφανῶς, οἱ ἐκδότες τῶν ἀποσπασμάτων τῶν κωμικῶν δὲν συμπεριέλαβον τοῦτο μεταξὺ τῶν δημοσιευμένων ὑπ' αὐτῶν κειμένων.

Βαθύτερος ὅμως μετρικὸς ἔλεγχος τοῦ κειμένου δεικνύει ὅτι τοῦτο παρουσιάζει μετὰ τινὰς διορθώσεις τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ καταληκτικοῦ τροχαϊκοῦ τετραμέτρου ἐκτός τινων ἀποκλίσεων ἀπὸ τῶν γνωστῶν τοῦ μέτρου τούτου κανόνων. Οὕτω πρόβλημα δημιουργεῖ ὁ πρῶτος ποὺς τοῦ δευτέρου στίχου, ὅστις εἶναι σπονδαῖος ἀντὶ τοῦ ἀναμενομένου τροχαίου ἢ τριβράχους ἢ καὶ δακτύλου. Ἄλλ' ἐπὶ τοῦ προκειμένου χωρεῖ καὶ διόρθωσις (ὅρα κατωτέρω τὸ ὑπόμνημα) δυναμένη νὰ θεραπεύσῃ τὴν μετρικὴν ἀνάγκην. Ὡσαύτως παρέκκλινει ἀπὸ τοῦ κανόνος ἀποτελεῖ καὶ ὁ ἀπαρτίζων τὸν πέμπτον πόδα τοῦ τρίτου στίχου κατ' ἐπίφασιν ἀνάπαιστος, ὅστις προκύπτει ἐκ τῆς λύσεως σπονδαίου ἔδει νὰ κεῖται ἐν τῇ δευτέρᾳ χώρᾳ διποδίας, ἐν τῇ ἡρώρᾳ δηλαδὴ τοῦ σπονδαίου. Πρόκειται ἐνταῦθα περὶ ἀποκλίσεως ἀπὸ τοῦ κανόνος ὀφειλομένης εἰς τὸν ἄγνωστον εἰς ἡμᾶς μεταγενέστερον πιθανῶς κωμωδιογράφον ; Ἀλλὰ καὶ ἡ παρουσία εἰς ἕκαστον στίχον δακτύλου¹ δὲν φαίνεται ἀπολύτως κανονική, εἰ καὶ ὁ

1. Ὁ δακτύλος τοῦ πρώτου καὶ τοῦ δευτέρου ποδὸς προέκυψαν ἐκ τῶν προσωπικῶν μου διορθώσεων. Ὁ τρίτος στίχος ἔχει δύο δακτύλους.

ποὺς οὗτος δὲν εἶναι ἄγνωστος εἰς τὸ τροχαϊκὸν τετράμετρον καὶ ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἐκτὸς τῶν κυρίων ὀνομάτων. Ἡ ἔλλειψις διαιρέσεως εἰς τὸν πρῶτον καὶ τὸν τρίτον στίχον δὲν εἶναι καινοφανής, διότι τὸ φαινόμενον τοῦτο εἶναι καὶ ἄλλοθεν γνωστόν. Ὅρα π.χ. Ἀριστοφ. Νεφ. 607 - 608.

Πάντα ταῦτα βεβαίως εἶναι δυνατόν νὰ θέσουν ἐν ἀμφιβόλῳ τὴν σκέψιν ὅτι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος κείμενον εἶναι κωμικὸν ἀπόσπασμα. Ἄλλ' εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι τὰ ἐν τῷ κειμένῳ τούτῳ ἄλλα χαρακτηριστικὰ τοῦ τροχαϊκοῦ τετραμέτρου ὑπερτεροῦν τῶν μετρικῶν ἀνωμαλιῶν, ὥστε νὰ φαίνεται ἀπίθανον ὅτι τὰ χαρακτηριστικὰ ταῦτα εἶναι τυχαῖα.

Παραθέτων κατωτέρω τὸ κείμενον εἰς στίχους, σημειούμενος τὴν μετρικὴν μορφήν αὐτῶν, ὡς αὕτη προέκυψε μετὰ τὰς ἐπενεχθείσας ὑπ' ἐμοῦ διορθώσεις, καὶ σχολιάζων ἐν τῷ ὑπομνήματι τοὺς στίχους τούτους, δὲν ἀποσκοπῶ εἰς τὴν παρουσίαν τῆς εἰκόνης ἐνὸς ἐπισημανθέντος κωμικοῦ ἀποσπάσματος, ἀλλ' ἐκθέτω ἁπλῶς τὰς παρατηρήσεις μου, εὐχόμενος ὅπως διὰ νέων ἀναμφισβητήτων στοιχείων ἀποδειχθῇ τελικῶς ὅτι τὸ κείμενον τοῦτο εἶναι πράγματι ἀπόσπασμα κωμικοῦ τινος ποιητοῦ.

- 1 τρεῖς χοῦς μέλιτος Βριληττίον <τε> καὶ δύο ἄρριχω,
- 2 τὴν † μὲν † τῶν χελιδονέων, τὴν δ' ἐ<τέραν> τῶν φιαλέων
- 3 ἰσχάδων καὶ τῆς ψιθίας ἀσταφίδος καὶ μύρτων ἕτερον
- 4 φέρνιον.

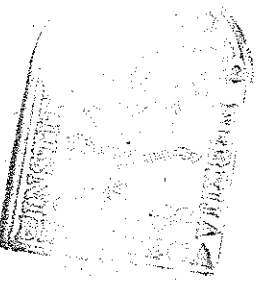
— U — UU — U — U — U — U — U —
 — — — U — U — U : — UU — — UU —
 — U — — — UU — — UU — — — UU —
 — U —
 U

apparatus criticus : 1 χοῦς correxi : χοῦς etymologica || <τε> addidi ||
 δύο scripsi : δύο B cum codd. quibusdam EM δύο codd. quidam EM
 vocabulum non potest legi A 2 τὴν μὲν etymologica : an τήνδε? || χελιδονέων correxi : χελιδονέων B cum EM σχεληδονέων A || δ' ἐ<τέραν>
 correxi : δὲ etymologica || φιαλέων scripsi : φιαλέων AB φιαλέων EM

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

Στ. 1

χοῦς : Τὸ παραδιδόμενον χοῦς διώρθωσα διὰ τὸ μέτρον κατὰ τὸ σύνθη-
 θες χοῦς. Πρβλ. Ἀριστοφ. Νεφ. 1238, Ἐκκλ. 44.

μέλιτος Βριληττίου : Τοῦ Βριληττίου μέλιτος μνημονεύει εἰς χρόνους μεταγενεστέρους ὁ Ἀλκίφρων II 20 [III 23] 3 (Scherpers): ἔστι δὲ λευκά ἰδεῖν καὶ ἀποστάζοντα λιβάδας Ἀττικοῦ μέλιτος, οἷον αἱ Βριληττίαι λαγόνες ἐξανθοῦσι. Ὑπετέθη (δρα Thesaurum Graecae Linguae ἐν λήμματι Βριληττίου) ὅτι ὁ Ἀλκίφρων ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ εἶχε κατὰ νοῦν τὸν στίχον τοῦ Καλλιμάχου: ἀπόσπ. 552 (Pfeiffer): Βριληττίου λαγόνες οὐ μόνον ἐκτίσαντο. Πάντως ἢ ἐν τῷ ἡμετέρῳ κειμένῳ μνεία τοῦ Βριληττίου μέλιτος φαίνεται ἢ παλαιότερα.

δύ' ἀρρίχω : Αἱ γραφαὶ εἶναι δύο καὶ δύο. Τὸ ο τοῦ δύο ἐκθλίβεται διὰ τὸ μέτρον. Τὸ φαινόμενον τοῦτο, τῆς ἐκθλίψεως δηλονότι τοῦ ο πρὸ λέξεως ἀπὸ φωνήεντος ἀρχομένης, μάλιστα δὲ λέξεως δυϊκοῦ ἀριθμοῦ, εἶναι ἤδη ἀπὸ τοῦ Ὀμήρου γινώσκον· πρβλ. K 224 σὺν τε δύο' ἐρχομένῳ, M 171 καὶ δύο' ἐόντε, M 421 δύο' ἀνέρε κ.θ.

Στ. 2

χελιδονείων : Τὰ ἐτυμολογικὰ παρέχουν χελιδονέων, ὅπερ διώρθωσα εἰς χελιδονείων διὰ τὸ μέτρον. Τύπος χελιδόνεος, ἐκ τοῦ ὁποίου νὰ δικαιολογῇται ὁ παραδιδόμενος τονισμὸς τῆς λέξεως χελιδονέων, εἶναι ἀνύπαρκτος. Εἶναι προφανές ὅτι θὰ ἤρμοζεν εἰς τὸ κείμενον μᾶλλον τὸ ἀττικὸν χελιδόνεων συνδυαζόμενον μάλιστα πρὸς τὸ ἀκολουθοῦν φιβάλεων. Ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει θὰ συνέπιπτεν ἡ ἔννοια πρὸς τὴν παρ' Ἡσυχίου : χελιδόνεως· εἶδος ἰσχάδων. Παρατηρητέον ὅμως ὅτι παρὰ τὴν ἑρμηνείαν ταύτην τοῦ Ἡσυχίου ἐν τῇ λοιπῇ παραδόσει δηλοῦται γενικῶς διὰ τῆς λέξεως χελιδόνεως (ἢ χελιδόνιος) ὁ καρπὸς εἰδους συκῆς, ἐνῶ διὰ τοῦ ἀττικολήκτου χελιδόνεως νοεῖται τὸ δένδρον τοῦτο. Οὕτω παρ' Ἐπιγένει τῷ κωμικῷ ἀναγινώσκουμεν ἐν Βακχίδι, ἀπόσπ. 1 (II 417 Kock): χελιδονείων . . . σκληρῶν (δηλ. ἰσχάδων)¹, παρὰ Πολυδεύκει VI, 81 : ἰσχάδες χελιδόνιοι αἱ Ἀττικαί, αἱ καὶ χελιδόνες καλοῦνται, παρ' Ἀριστοφάνει ἐν Ὠραῖς, ἀπόσπ. 569,4 (I 536 Kock) : . . . χελιδόνια (δηλ. σῦκα), παρ' Ἀθηναίῳ 75c : χελιδονείων δὲ σῦκων μνημονεύει Ἐπιγένης . . . καὶ περαιτέρω 75d : Ἀνδρωτίων δὲ ἢ Φίλιππος ἢ Ἡγήμων ἐν τῷ Γεωργικῷ γένῃ συκῶν τάδε ἀναγράφει οὕτως· “ἐν μὲν οὖν τῷ πεδίῳ φυτεύειν χρὴ χελιδόνεων, ἐρινεῶν, λευκερινεῶν, φιβάλεων”. Πρὸς ταῦτα

1. Χαρακτηριστικὸν εἶναι ὅτι καὶ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ καὶ ἐν τῇ παρὰ Διοφίλῳ ἐν Ἀγνοίᾳ, ἀπόσπ. 1, 2 (II 541 Kock) : χελιδόνεως ὁ δασύπους, ἐνθα ἡ λέξις χελιδόνεως ἔχει διάφορον σημασίαν, ἀλλὰ καὶ παρ' Ἀθην. 75c κ.θ., ἐνθα ἡ αὐτὴ λέξις, ἢ παράδοσις παρέχει χελιδόνιος, ὅπερ διορθοῦται ἐν ταῖς ἐκδόσεσιν εἰς τὴν διὰ τοῦ εἰ γραφήν.

πρβλ. καὶ ὅσα ὁ Χοιροβοσκὸς εἰς Θεοδ. I 253,37 Hilg. γράφει : εἰσὶ δὲ τὸ μὲν κορώνεως καὶ φιβάλεως καὶ δαμαρίππεως καὶ χελιδόνεως εἶδη φυτῶν. Ὁ Ἀθήναιος (635 f) χαρακτηρίζει τὸ εἶδος τῶν χελιδονίων ἰσχάδων : χελιδονίας δὲ καλεῖσθαι τὰς ἐρυθρομελαίνας ἰσχάδας.

τὴν δ' ἐ(τέραν) : Ἡ παραδεδομένη γραφὴ εἶναι τὴν δὲ· ἔγραψα ὅμως τὴν δ' ἐ(τέραν) διὰ τὴν μετρικὴν ἀποκατάστασιν τοῦ στίχου. Ἐξ ἄλλου ἢ διόρθωσις δικαιολογεῖται παλαιογραφικῶς : τὸ τὴν δὲ δυνατόν νὰ προῆλθεν ἐπιδράσει τοῦ προηγουμένου τὴν μὲν ἐκ τῆς βραχυγραφίας τήνδε, ἥτις, δηλοῦσα τὴν φράσιν τὴν δ' ἐτέραν, ἀνεγνώσθη κακῶς τὴν δέ.

φιβάλεων : Ὁ τόνος ἐπὶ τοῦ ε ἐν τοῖς κώδιξι τοῦ Et. Gen. καὶ τοῦ EM. Ὡσαύτως οἱ κώδικες τοῦ Ἀθηναίου παρέχουν ἐν 75c φιβάλεοι, ὅπερ ὅμως διορθοῦται εἰς φιβάλεω. Φιβάλεως ἐλέγετο οὐ μόνον τὸ εἶδος τοῦ καρποῦ, ὡς φαίνεται σαφῶς ἐνταῦθα ἐκ τοῦ παρ' Ἀριστοφάνει ἐν Ἀχαρν. 802 τί δαί ; φιβάλεως ἰσχάδας καὶ ἐξ ἄλλων στίχων κωμικῶν [πρβλ. Φερεκράτη ἐν Κραπάταλοις, ἀπόσπ. 80,2 (I 167 Kock) : τῶν φιβάλεων τρώγε σῦκων, Ἐρμιππον ἐν Στρατιώταις, ἀπόσπ. 51 (I 239 Kock) : φιβάλεων (δηλ. σῦκων), Ἀπολλοφάνη ἐν Κρησίν, ἀπόσπ. 5,4 (I 798 Kock) : τὰς φιβάλεως (δηλ. ἰσχάδας)], ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ δένδρον κατὰ τὴν ἀνωτέρω σημειωθεῖσαν μαρτυρίαν τοῦ Χοιροβοσκοῦ, ἐτι δὲ καὶ κατὰ τὰ ἐν τῷ EM 793,26 φιβάλεως· γένος συκῆς· λέγουσιν οὕτω καὶ τὰς μυρρίνας (πρβλ. Ἀθην. 75c : καὶ τὰς μυρρίνας δὲ φιβάλεας λέγουσιν). Ὁ σχολιαστής τοῦ Ἀριστοφάνους παρέχει διὰ τὸ δένδρον φιβάλεων νέαν λέξιν, τὴν ὁποίαν διασαφεῖ : Σχολ. Ἀριστοφ. Ἀχαρν. 802 : τί δαί φιβάλεως : γένος συκῆς ἢ φίβαλις. R. (τόπος Μεγαρίδος, ἄλλοι Ἀττικῆς· ἀμφιβάλλεται γὰρ. γένος δὲ συκῆς ἢ φίβαλις ἐπιτήδειον εἰς ξηρασίαν ἰσχάδων, ἐπεὶ δὲ ἀπὸ τοῦ ἰσχυαίνεσθαι ἰσχὰς καλεῖται, καὶ τοὺς ἰσχυνοὺς τῶν ἀνθρώπων φιβάλεως καλοῦσιν. ὁ δὲ τόνος φιβάλεως προπαροξυτόνως, ὡς κορώνεως, πελέκεως).

Στ. 3

τῆς ψιθίας ἀσταφίδος : Τὸ ἐπίθετον ψιθίος ἀναφέρεται συνήθως εἰς τὸν οἶνον (πρβλ. Εὐβούλον ἐν ἀδήλοις, ἀπόσπ. 138 (II 212 Kock) : οἶνον γὰρ με ψιθιον γεύσας, Ἀναξανδρίδην ἐν ἀδήλοις, ἀπόσπ. 71 (II 163 Kock) : χοῦς κεκραμένος/ψιθίου), εἰς τὴν σταφυλὴν (πρβλ. Πολυδεύκη 6,82 : σταφυλαί, καὶ τούτων ὀνόματα . . . ψιθία), εἰς τὴν ἀμπελον (πρβλ. Σχολ. εἰς Νικάνδρου Ἀλεξ. 181 : ψιθία δὲ εἶδος ἀμπέλου, ἥτις καὶ πρᾶ-

μνία λέγεται), νῦν δὲ τὸ πρῶτον ἐνταῦθα καὶ εἰς τὴν ἀσταφίδα. Ἡ σημασία τοῦ ἐπιθέτου ψίθιος ἀναφερομένου εἰς τὸν οἶνον ταυτίζεται πρὸς τὴν τοῦ ἐπιθέτου πράμνιος.

μύρτων : ὅτι τὰ μύρτα ἡσθίοντο ὡς ἄλλοι καρποὶ φαίνεται ἐκ στίχων πολλῶν κωμικῶν : "Ὁρα Ἀριστοφάνη ἐν Ὀραιοις, ἀπόσπ. 569,4 (I 536 Kock): ὑρίχους δ' ἴδοις ἂν νυφομένους σύκων ὁμοῦ τε καὶ μύρτων, Φοινικίδην ἐν Μισουμένη, ἀπόσπ. 2 (III 333 Kock): μύρτων λέγουσιν καὶ μέλιτος ἐγκώμια, Θεόπομπον ἐν ἀδήλοισι, ἀπόσπ. 67 (I 751 Kock): τρώγουσι μύρτα καὶ πέπονα μιμαίνεσθαι, Φερεκράτη ἐν Χείρωνι, ἀπόσπ. 148 (I 191 Kock): ἀμυγδάλας καὶ μῆλα καὶ μιμαίνεσθαι / καὶ μύρτα καὶ σέλινα, Πλάτωνα ἐν Φάωνι, ἀπόσπ. 174,14 (I 648 Kock): μύρτων πινακίσκος κ.ά.

Στ. 4

φέρνιον : Διετήρησα τὴν γραφὴν τῶν ἐτυμολογικῶν κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν Γραμματικῶν (πρβλ. Ἡρωδιανὸν I 360,24 Lentz). Φέρνιον ἢ φερνίον ἐν τοῖς κειμένοις εἶναι συνήθως τὸ ἀλιευτικὸν σπυρίδιον ἢ ὁ κάλαθος τῶν ἀλιέων, ἐν εἴδος πανερίου παρομοίου πρὸς τὸ καὶ σήμερον χρησιμοποιούμενον διὰ τὴν ἐναπόθεσιν ἰχθύων. Τὸ αὐτὸ περίπου σχῆμα ἔδει νὰ εἶχε καὶ τὸ ἐνταῦθα μετὰ διαφόρου τῆς συνήθους σημασίας φέρνιον, τὸ ὅποιον θὰ ἔφερε μύρτα καὶ τὴν ψιθίαν ἀσταφίδα.

3. NEON ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΖΗΝΩΝΟΣ ΤΟΥ ΚΙΤΙΕΩΣ

Εἶναι γνωστὸν ὅτι τὸ Etymologicum Genuinum καὶ ἰδίᾳ ὁ ἕτερος τῶν κωδίκων αὐτοῦ κώδιξ A (=Vat. gr. 1818), ὅστις παρέχει πληρέστερα ἢ ὁ κώδιξ B (=Flor. Laur. S. Marci 304) λήμματα, διέσωσε πλῆθος ἀποσπασμάτων ποιητῶν κυρίως ἀλλὰ καὶ πεζογράφων τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς γραμματείας. Ὡς δείγματα μαρτυροῦντα τὸν κεκρυμμένον ἐν τῷ ἐν λόγῳ κώδικι πλουτοῦ ἀναφέρω τὴν ἐργασίαν τοῦ R. Reitzenstein, Inedita Poetarum Fragmenta ἐν Indices Lectionum in Academia Rostochiensis 1890/91, 1891/92, ἥτις ἀπετέλεσε σημαντικὴν πηγὴν τῶν νεωτέρων ἐκδόσεων τῶν ἀποσπασμάτων ποιητῶν, ὡς καὶ τὸ ἐμὸν πρόσφατον δημοσίευμα : Συμβολὴ εἰς τὸν καθορισμὸν τῆς πατρότητος ἀποσπασμάτων ἀρχαίων Ἑλλήνων Γραμματικῶν ἐν «Ἀθηνᾶ» OB' (1971), σσ. 160 - 201, ἐν τῷ ὁποίῳ καθορίζεται ἡ πατρότης πλείστων λημμάτων τοῦ Μεγάλου Ἑτυμολογικοῦ (=Etymologicum Magnum, ἐκδ. Gaisford) καὶ δεικνύεται ἡ ἔκτασις τῶν ἀποσπασμάτων Ἑλλήνων Γραμματικῶν.

Εἰς τὸ λῆμμα σπερμαίνειν τοῦ κώδικος A τοῦ Et. Gen. παρεμβάλλεται σχόλιον ἀναφερόμενον εἰς τοὺς στίχους 733 - 736 τῶν Ἔργων καὶ Ἡμερῶν τοῦ Ἡσιόδου¹. Ἐν τῷ σχολίῳ τούτῳ μεταξὺ ἄλλων ἀναγινώσκωμεν : δύσφημος ὁ τάφος· ἐκεῖ γὰρ κλαυθοὶ καὶ ὄδυρμοι γίνονται. ἢ ἀπὸ τοῦ περιδείπνου· τάφος γὰρ λέγεται τὸ περιδείπνον. "Ὀμηρος (γ 309)· . . . τὸν θάπτε δαίνυν τάφον Ἀργεῖοισι. Πλάτων (Legg. VI 775c) καὶ Ζήνων· μὴ δὲ μεθύοντα μίγνυσθαι. σπερμαίνειν δὲ σημαίνει τὸ παιδοποιεῖν.

Τὸ κείμενον τοῦτο ἀντιστοιχεῖ εἰς τὸ παρὰ A. Pertusi, Scholia Vetera in Hesiodi Opera et Dies, Milano 1955, σ. 224, στ. 9: <δυσφήμοιο>· δύσφημος ὁ τάφος· ἐκεῖ γὰρ κλαυθοὶ γίνονται ὁμοῦ καὶ ὄδυρμοι πολλοὶ ἢ ἀπὸ τοῦ περιδείπνου λέγει· τάφος γὰρ λέγεται τὸ περιδείπνον, ὡς "Ὀμηρος (γ 309)· «δαίνυν τάφον Ἀργεῖοισι». Πλάτων (Legg. VI 775c) δὲ μὴ μεθύοντά φησι μίγνυσθαι.

1. "Ὁρα κατωτέρω σ. 45.

Περὶ τῆς προελεύσεως τοῦ ἐν τῷ κώδικι Α' σχολίου λόγον ποιῶμαι ἐν τῇ ἐπομένῃ ἐργασίᾳ, σ. 22. Ἄλλ' ἐκ τῆς συγκρίσεως τῶν παρατιθεμένων ὡς ἂν κειμένων προκύπτουν τὰ ἑξῆς :

Τὸ κείμενον τῶν παλαιῶν σχολίων φαίνεται πληρέστερον κατὰ τὰς λέξεις ὁμοῦ, πολλοί, λέγει, ὡς, ἐνῶ ἐν τῷ σχολίῳ τοῦ κώδικος Α' ἀναγινώσκουμεν φράσεις, οἷον διὰ τοῦτο καὶ δύσφημος, σπερμαίνειν δὲ σημαίνει τὸ παιδοποιεῖν¹, μὴ ὑπαρχούσας ἐν τοῖς παλαιοῖς σχολίοις. Καὶ ταῦτα προφανῶς ὀφείλονται εἰς τὴν διασκευὴν τοῦ ἀρχικοῦ κειμένου τοῦ σχολίου, τὴν γενομένην ἐμμέσως ὑπὸ τοῦ ἐτυμολόγου, ἐνδεχομένως δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ σχολιαστοῦ τῆς κατηγορίας α' τῶν παλαιῶν σχολίων².

Παρατηρητέον πρὸς τούτοις ὅτι ὁ κώδιξ Α' μετὰ τὸ ὄνομα τοῦ Πλάτωνος παρέχει διὰ τῆς φράσεως καὶ Ζήνων τὴν ἐνδειξιν ἐτέρας πηγῆς τῆς ἀκολουθούσης ἐννοίας *μηδὲ μεθύοντα μίγνυσθαι*. Εἰς ἀμφοτέρωτα ταῦτα, δηλαδὴ εἰς τὸ καὶ Ζήνων *μηδὲ μεθύοντα μίγνυσθαι* ἀντιστοιχοῦν τὰ ἐν τῷ παραλλήλῳ παλαιῷ σχολίῳ ἀναγινωσκόμενα : δὲ *μη μεθύοντά φησι μίγνυσθαι*. Ἐκ τῆς ἀντιστοιχίας ταύτης δύναται νὰ ὑποτεθῇ ὅτι τὸ καὶ τῆς φράσεως καὶ Ζήνων προῆλθεν ἐκ παραναγνώσεως τῆς ἐν τῷ παλαιῷ σχολίῳ πάλαι ποτὲ ὑπαρξάσης βραχυγραφίας τοῦ δέ, τὸ δὲ ὄνομα Ζήνων ἐκ παρεξηγήσεως τοῦ ἐν τῷ σχολίῳ τούτῳ *μή*, ἐκληφθέντος ὡς τῆς βραχυγραφίας ζη( ) (=Ζήνων), ἐνῶ τὸ *μηδὲ* τοῦ κώδικος Α' προσετέθη μετὰ τὸ καὶ Ζήνων πρὸς ὑποκατάστασιν τοῦ ἀρχικοῦ δὲ *μή*. Πάντα ταῦτα φαίνονται μὲν πιθανά, ἀλλ' αἱ διαφοραὶ τῶν παρατεθεισῶν περικοπῶν, ἰδιαιτέρως δὲ τὸ γεγονός ὅτι ὁ σημειούμενος ἐν Α' ὁμηρικὸς στίχος, ἔστω καὶ μετὰ τῆς ἀπὸ πάσης πλευρᾶς ἀπαραδέκτου γραφῆς θάπτε ἐναντι τοῦ ὀρθοῦ *κτείνας*, εἶναι πληρέστερος ἢ ὁ ὑπὸ τοῦ παλαιοῦ σχολιαστοῦ παρατιθέμενος, δεικνύουν ὅτι ὁ ἐτυμολόγος εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν πληρέστερον τοῦ ἐν τοῖς παλαιοῖς σχολίοις κείμενον, ὅπερ ἴσως καὶ οὗτος συνέτεμε κατὰ τὸ δοκοῦν.

Ἐξ ἄλλου ἡ φράσις *μηδὲ μεθύοντα μίγνυσθαι* εἶναι ἄκαιρος εἰς τὰ σχόλια τῶν στ. 733-736 τῶν Ἔργων καὶ Ἡμερῶν τοῦ Ἡσιόδου, ὅστις οὐδαμοῦ τοῦ ἔργου αὐτοῦ συμβουλεύει ὅπως μὴ συνευρίσκηται ὁ ἀνὴρ μετὰ τῆς γυναικὸς ἐν μέθῃ διατελῶν. Ὁ Ἡσιόδος ἐν τοῖς στίχοις τούτοις λέγει ὅτι δὲν πρέπει νὰ διαιωνίζῃ ὁ ἀνὴρ τὸ εἶδος αὐτοῦ ἀπονοστήσας «ἀπὸ δυσφῆμοιο τάφου», ἀπὸ νεκρικοῦ δηλονότι περιδείπνου, «ἀλλ' ἀθανάτων

1. Ἡ φράσις αὕτη ὑπάρχει καὶ ἐν τῷ Β κώδικι, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐλλείπει τὸ σχόλιον, παρηλλαγμένη δὲ καὶ ἐν τῷ EM 723,15 καὶ *σπερμαίνειν τὸ παιδοποιεῖν*.

2. Ἀρχικὴ πηγὴ ἀμφοτέρων τῶν παρατιθεμένων κειμένων εἶναι ἴσως σχόλιον τοῦ Πρόκλου. Ὅρα ἐπομένην ἐργασίαν, σ. 22.

ἀπὸ δαιμόνων, ἀπὸ ἐορτῆς δηλαδὴ τελουμένης πρὸς τιμὴν τῶν θεῶν. Παραπλήσια τούτοις εἶναι καὶ ὅσα ὁ Πλάτων γράφει ἐν Νόμ. VI 775 b-c : *πίνειν δὲ εἰς μέθην οὔτε ἄλλοθι που πρέπει, πλὴν ἐν ταῖς τοῦ τὸν οἶνον δόντος θεοῦ ἐορταῖς, οὐδ' ἀσφαλές, οὔτ' οὖν δὴ περὶ γάμους ἐσπονδακότα, ἐν οἷς ἐμφρονα μάλιστα εἶναι πρέπει νόμφην καὶ νυμφίον μεταβολὴν οὐ σμικρὰν βίου μεταλλάττοντας, ἅμα δὲ καὶ τὸ γεννώμενον ὅπως ὅτι μάλιστα ἐξ ἐμφορῶν ἀεὶ γίγνηται*. σχεδὸν γὰρ ἄδηλον ὅποια νῦν ἢ φῶς αὐτὸ γεννῆσει μετὰ θεοῦ. καὶ πρὸς τοῦτοίς δεῖ μὴ τῶν σωμάτων διακεχυμένων ὑπὸ μέθης γίγνεσθαι τὴν παιδουργίαν, ἀλλ' εὐπαγές ἀπλανές ἡσυχαιὸν τε ἐν μοίρᾳ συνίστασθαι τὸ φνόμενον.

Εἶναι φανερόν ὅτι ἡ ἐννοια *μηδὲ μεθύοντα μίγνυσθαι*, μὴ ἀπαντῶσα ἐν τῷ Ἡσιόδει κειμένῳ, ἀντιστοιχεῖ εἰς τὸ τελευταῖον μέρος τῆς Πλατωνικῆς ταύτης περικοπῆς. Τὴν περικοπὴν ταύτην ἔχων κατὰ νοῦν ὁ σχολιαστής τοῦ Ἡσιόδου προσέθηκε προφανῶς εἰς τὸ ὑπ' αὐτοῦ συντασσόμενον κείμενον τὴν ἐπίμαχον φράσιν *μηδὲ μεθύοντα μίγνυσθαι*, ἣν συνέδεσε πρὸς τὰ Ἡσιόδεια προηγούμενα διὰ τοῦ *μηδέ*. Ἄλλ' εἰς τὸ *μηδέ* τοῦτο ὑπόκειται σαφῶς τὸ πρὸς τούτοις τοῦ Πλατωνικοῦ κειμένου. Κατὰ ταῦτα ἡ ἐνδειξις καὶ Ζήνων, δηλοῦσα ὅτι ἡ ἐν τῷ *μηδὲ μεθύοντα μίγνυσθαι* ἐννοια δὲν εἶναι μόνον Πλατωνικὴ, ἀλλ' ἔχει αὕτη καὶ ὑπὸ τοῦ Ζήνωνος διατυπωθῇ, πρέπει νὰ θεωρηθῇ γνησία.

Ποῖος ὅμως εἶναι ὁ ἐν λόγῳ Ζήνων ;

Εἰ καὶ ἐνίοτε τὰ ὀνόματα Ζήνων, Ζηνόδοτος, Ζηνόβιος συγχέονται¹, τῆς συγχύσεως ὀφειλομένης εἰς τὴν διὰ τῆς κοινῆς βραχυγραφίας ζη( ) παλαιογραφικὴν παράστασιν τῶν ὀνομάτων τούτων, πρέπει νὰ ἀποκλείσωμεν τοὺς Γραμματικούς Ζηνόδοτον καὶ Ζηνόβιον, τοῦτο μὲν διὰ τὸ περιεχόμενον τοῦ σχολίου, τοῦτο δὲ διὰ τὴν ἐν τῷ κώδικι Α' ἐξ ὁλοκλήρου παράθεσιν τοῦ ὀνόματος τοῦ Ζήνωνος.

Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα πρόκειται ἐνταῦθα περὶ Ζήνωνος τοῦ Κιτιέως, οὗτινος ἡ ἠθικὴ φιλοσοφία δὲν ἀπάδει εἰς τὸ νόημα τῆς ἀπασχολούσης ἡμᾶς φράσεως. Ἐξ ἄλλου Ζήνων ὁ Κιτιεὺς μεμαρτυρημένως ἡρμήνευσε τὴν Θεογονίαν καὶ ἐνήλλασσε κατὰ τὰς φιλοσοφικὰς αὐτοῦ ἀντιλήψεις στίχους τῶν Ἔργων καὶ Ἡμερῶν, ὥστε δὲν εἶναι ξένος εἰς αὐτὸν ὁ Ἡσιόδος². Εἰς τὴν ἀποψιν ταύτην, ὅτι δηλαδὴ ὁ ἐν τῷ κώδικι Α' σημειούμενος Ζήνων

1. Ὅρα λ.χ. EM app. 2342 καὶ N. A. Λιβαδάρα, Συμβολὴ εἰς τὸν καθορισμόν, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 194 κ.ἑξ.

2) Ὅρα J. ab Arnim, Stoicorum Veterum Fragmenta, I, Stuttgart 1964, ἀποστ. 100, 104, 105, 118, 235 κ.ἑ.

εἶναι ὁ Κιτιεύς, συνηγορεῖ καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ φιλόσοφος οὗτος ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Πρόκλου ἐν τοῖς σχολίοις αὐτοῦ εἰς τὰ Ἔργα καὶ Ἡμέρας τοῦ Ἡσιόδου¹. Ἐὰν δὲ καὶ τὸ ἐν τῷ λήμματι *σπερμαίνειν* σχόλιον προέρχεται ἐμμέσως ἐκ τοῦ Πρόκλου, τοῦτο σημαίνει ὅτι ὁ Πρόκλος ἐγνώριζεν εἴτε ἀπ' εὐθείας τὸ κείμενον τοῦ Ζήνωνος, εἴτε, πιθανώτερον, ἤντλει τὰς περὶ τούτου πληροφορίας ἐμμέσως, ἴσως ἐκ τοῦ ὑπομνήματος τοῦ Πλουτάρχου εἰς τὰ Ἔργα καὶ Ἡμέρας τοῦ Ἡσιόδου.

1. Ὁρα Pertusi, ἐνθ' ἀνωτ., 99, 20.

4. ΤΑ ΕΝ Τῷ «ETYMOLOGICUM GENUINUM» ΣΧΟΛΙΑ ΕΙΣ ΤΑ ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΗΜΕΡΑΣ ΤΟΥ ΗΣΙΟΔΟΥ

Ἐκ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ περιεχομένου τοῦ κώδικος B τοῦ Et(ymo-logicum) Gen(uinum) (ὄρα E. Miller, *Mélanges de Littérature Grecque*, Paris 1868) ἐγένετο γνωστὸν ὅτι, πέρα τῶν ἐν τῷ E(tymologicum) M(agnum) (ἐκδ. Th. Gaisford, Oxford 1848, ἀνατύπ. Amsterdam 1967) ἀναγινωσκομένων σπανίων Ἡσιοδείων σχολίων, καὶ ἐν τῷ κώδικι τούτῳ ὑπάρχουν σποραδικῶς σχόλιά τινα εἰς τὰ Ἔργα καὶ Ἡμέρας τοῦ Ἡσιόδου¹.

Ὁ μετὰ τὴν ἐργασίαν τοῦ E. Miller ἀνακαλύψας τὸν ἕτερον τοῦ Et. Gen. κώδικα (κῶδιξ A) R. Reitzenstein λόγον ποιούμενος περὶ τῆς διασκευῆς τῶν παλαιῶν σχολίων εἰς τὸ κείμενον Ἀπολλωνίου τοῦ Ῥοδίου παρατήρει παρεμπιπτόντως περὶ τῶν ἐν τῷ Et. Gen. σχολίων εἰς Ἔργα καὶ Ἡμέρας τοῦ Ἡσιόδου τὰ ἐξῆς²: ... man muss, um sie³ zu verstehen, die äusserst umfangreichen Scholien zu Hesiods Werken und Tagen betrachten; der auf Proklos zurückgehende Bestandteil derselben und mit ihm alles, was sprachlich gewandt und sachlich etwas wertvoller ist, fehlt in dem Etymologikon vollständig; in ihm findet sich nur die herzlich ungeschickte, im wesentlichen paraphrastische, frühbyzantinische Scholienmasse, welche in der Vulgata der Scholien zu Unrecht mit jenem verbunden ist; diese aber ist im Etymologikon erheblich vollständiger (z. B. in Gl. Ἀλέα, Ἀλεξιάρη, Ἀνόστεος, Ἀπὸ πεντόζοιο, Λιαρόν; die Zusammensetzung unserer Scholien zeigen z. B. die Gl. *Σπερμαίνειν* und *Κασίγνητος*). Das ist

1. Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ σημείωσις τῆς λέξεως *σχόλιον* πρὸ τῆς παρεχομένης ἐπεξηγήσεως τοῦ Ἡσιοδείου κειμένου ἐν δυὶ μόνον περιπτώσεσιν, ἥτοι ἐν τοῖς λήμμασι *δαροφάγους* (Miller, ἐνθ' ἀνωτ., σ. 95) καὶ *πλειῶν* (Miller, ἐνθ' ἀνωτ., σ. 247).

2. Ὁρα R. Reitzenstein, *Geschichte der griechischen Etymologika*, Leipzig 1897 (ἀνατύπ. Amsterdam 1964), σ. 210 σημ. 3.

3. Τὴν διασκευὴν δηλαδὴ τῶν σχολίων εἰς Ἀπολλώνιον τὸν Ῥόδιον, τὴν κειμένην μεταξὺ τῶν παλαιῶν σχολίων καὶ τῶν σχολίων τοῦ Et. Gen. εἰς τὸ ἔργον τοῦ ποιητοῦ τούτου.

nicht unwichtig, weil wir in den umfangreichen Text-Anführungen bei Apollonios fast sicher, bei Hesiod doch noch annähernd bestimmen können, wie weit wirklich das VII. und VIII. Jahrhundert, welchem die Scholienrecensionen ungefähr angehören mögen, die Dichtertexte verdorben hat (vgl. Wilamowitz, Aischylos' Orestie II S. 143 A).

Οὕτω διὰ τοῦ Reitzenstein ἐγένετο τὸ πρῶτον γνωστὴ ἡ ὑπαρξίς ἐν τῷ κώδικι Α τοῦ Et. Gen. καὶ ἄλλων πλείονων σχολίων εἰς τὸ ἐν λόγῳ Ἑσιόδου ἔργον, ἐκ παραλλήλου δ' ὑπὸ τοῦ Αὐστριακοῦ τούτου φιλόλογου ἐχαρκτηρίσθη τὸ περιεχόμενον καὶ καθωρίσθη ἡ φύσις τῶν σχολίων τούτων.

Ἐν τῇ παρούσῃ ἐργασίᾳ, ὁρμωμένη ἐκ τῶν ὡς ἄνω παρατηρήσεων τοῦ Reitzenstein, διερευνῶνται περαιτέρω ἡ προέλευσις, ἡ σύστασις καὶ ἄλλα συναφῇ προβλήματα τῶν σχολίων τοῦ Et. Gen., ἐκδίδονται δὲ τὰ σχόλια ταῦτα ἀκολουθῶς ἐν ἀντιπαραθέσει πρὸς τὰ ἀντίστοιχα κείμενα τῶν παλαιῶν σχολίων, τῶν δημοσιευθέντων ὑπὸ τοῦ Α. Pertusi (Scholia Vetera in Hesiodi Opera et Dies, Milano, «Vita e Pensiero», 1955 [Publicazioni dell'Università Cattolica del S. Cuore N. S. 53]).

Εἰς τὰ ἐν τοῖς κώδικιν Α καὶ Β ἄλλα καὶ ἐν τῷ EM παρεχόμενα λήμματα, ἐν οἷς περιέχονται τὰ ἐνδιαφέροντα ἡμᾶς ἐνταῦθα σχόλια, δίδεται ἐν ἀρχῇ κατὰ κανόνα ἐξήγησις τῆς γλώσσης ἢ ἐτυμολογικὴ ἀνάλυσις αὐτῆς ἢ καὶ ἀμφότερα, ἀκολουθοῦν δὲ στίχοι τοῦ Ἑσιόδου, ὧν ἔπεται τὸ εἰς τούτους σχόλιον. Ἐνίοτε προτάσσονται μόνον οἱ στίχοι καὶ ἀκολουθεῖ τὸ σχόλιον (ὅρα λήμματα : ἀλεξιάρη, ἀνόστεος, ἀπὸ πεντόζοιο, ἀποψύχειν, δώτη, κασίγνητος, μάζα, μαυροῦσι, μωμαίνειν, οἰνοχόην, χυτροπόους).

Τὰ ἐν λόγῳ σχόλια εἶναι συνήθως παραφραστικὰ καὶ ἐξηγητικὰ τῶν παρατιθεμένων στίχων ἐκ τῶν Ἔργων καὶ Ἡμερῶν τοῦ Ἑσιόδου. Δὲν εἶναι δὲ ἄνευ σημασίας τὸ γεγονός ὅτι πλεῖστα τῶν σχολίων τούτων παραλείπονται ἐν τῷ κώδικι Β καὶ ἐν τῷ EM¹. Τοῦτο δὲ σημαίνει βεβαίως ὅτι ταῦτα δὲν παρελήφθησαν ὑπὸ τοῦ γραφέως τοῦ Α ἐκ τοῦ προτύπου τῆς ἀντιγραφῆς κώδικος ἢ ὅτι ὁ καταστρώσας τὸν Β συνέτεμε καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου τὰ λήμματα πάντα κατὰ τὴν γνωστὴν εἰς ἡμᾶς συνήθειαν αὐτοῦ. Ἐκ τοῦ κατωτέρω παραδείγματος σαφῶς προκύπτει ὅτι τὰ ἐν τῷ κώδικι Α σχόλια ἀντεγράφησαν ἀπὸ τοῦ προτύπου τοῦ κώδικος τούτου, ὅπως ἀπὸ τοῦ προτύπου τῆς ἀντιγραφῆς τοῦ κώδικος Β ἀντεγρά-

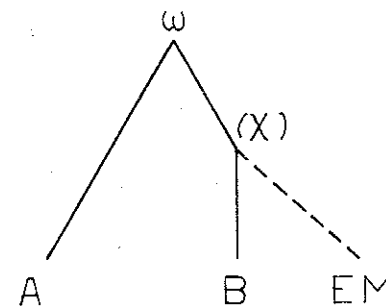
1. Ἐν τῷ EM περιελήφθησαν σχεδὸν ἀκέραια ἐλάχιστα λήμματα, ὅπως τὰ : ἀπὸ πεντόζοιο, ἀποψύχειν, ἡμερόκοιτος, ἰδαλίμου, προερχόμενα κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἐκ τοῦ Et. Gen.

φησαν ὁμοίως ἐν αὐτῷ τὰ ἀντίστοιχα συντετμημένα κείμενα, ἀποκλειομένης οὕτω τυχούσης ἐκδοχῆς ὅτι ταῦτα πάντα ἐπετμήθησαν ἢ παρελείφθησαν ὑπὸ τοῦ γραφέως τοῦ χειρογράφου. Πρὸς τούτοις παρατηροῦμεν ὅτι τὸ EM συμφωνεῖ μετὰ τοῦ Β, ἐνῶ ὁ Α παρέχει ἐπὶ τοῦ προκειμένου τὴν ὁρθὴν καὶ πλήρη παράδοσιν τοῦ κειμένου :
γλῶσσα : δυσπέμφελος :

Α	Β	EM 292,36
...οὕτως εὔρον ἐν Ἑσιόδου σχολίοις ἐτυμολογίαν δὲ αὐτοῦ οὐδαμῶν ἐγὼ δ' ὡς οἶμαι, δυσπέμφελος † εἰρησθαι ἀπὸ μεταφορᾶς...	γίνεται δὲ ἀπὸ μεταφορᾶς ... ρᾶς ...	εἴρηται ἀπὸ μεταφορᾶς ...

Ἀξιοσημεῖωτος εἶναι ἐνταῦθα ἡ ἐπίδρασις τῆς παραλλαγῆς τοῦ Β ἐπὶ τοῦ κειμένου τοῦ EM. Ἐὰν δὲ τὸ εἴρηται τοῦ EM δὲν εἶναι τυχαία «altera lectio» τοῦ ἐν τῷ Β γίνεται, πρέπει νὰ δεχθῶμεν ὅτι ἡ γραφὴ αὕτη εἴρηται ἐπλάσθη κατ' ἐπίδρασιν τοῦ παραδιδόμενου διὰ τοῦ Α εἰρησθαι, καὶ συνεπῶς ὅτι ὁ συμπληρτής τοῦ ἐν τῷ EM λήμματος ἐγνώριζε καὶ τὴν διὰ τοῦ Α παραδοθεῖσαν εἰς ἡμᾶς παραλλαγὴν.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω παρατηρήσεων προκύπτει ὁ βαθμὸς τῆς ἐπὶ τοῦ προκειμένου σχέσεως τῶν τε κωδίκων ΑΒ τοῦ Et. Gen. καὶ τοῦ EM ὡς ἀκολουθῶς :

ω εἶναι ὁ ἀπολεσθεὶς κώδιξ, ὅστις ἔφερε τὰ αὐτὰ καὶ ὁ Α σχόλια. Ἐκ τοῦ ἀπολεσθέντος τούτου κώδικος προσέκυψεν ἡ ἐπιτομὴ (x). Ἐκ τῆς ἐπιτομῆς ταύτης προῆλθον τὰ ἐν Β καὶ EM ὑπάρχοντα σχετικὰ κείμενα. Οἰκοθεν νοεῖται ὅτι, εἰς ἃς περιπτώσεις συμφωνοῦν ὡς πρὸς τὴν πληρότητα τοῦ κειμένου ὁ κώδιξ Α καὶ τὸ EM, τὸ βραχὺ ἐν Β σχόλιον, ἢ καὶ ἡ παράλειψις αὐτοῦ, δυνατόν νὰ ὀφείληται εἰς τὴν τάσιν τοῦ ἀντιγραφῆως τοῦ Β, ὅπως

παρέχη βραχύτερον κατὰ τὸ δυνατόν κείμενον. Οὕτως ἐκ τῆς διὰ τῶν φράσεων οὕτως εἶρον . . . , ἐγὼ δ' ὡς οἶμαι . . . παρουσίας τοῦ ἐτυμολόγου ἐν τῷ κειμένῳ τοῦ Α, συνδυαζομένης πρὸς τὴν παράθεσιν τῆς πηγῆς τοῦ σχολίου (. . . ἐν Ἡσιόδου σχολίοις) καὶ πρὸς τὴν μαρτυρίαν ὅτι οὗτος οὐδαμοῦ εὔρε τὴν ἐτυμολογίαν τῆς λέξεως, δυνάμεθα μετὰ βεβαιότητος νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ὁ γραφεὺς τοῦ Α ἀντέγραψεν ἀπὸ τοῦ προτύπου τοῦ κώδικος τούτου, ἐφ' ὅσον ἐν Β καὶ ἐν ΕΜ παρέχεται τὸ αὐτὸ ἐκ παραλλήλου κείμενον καὶ ὁ γραφεὺς τοῦ Β ἠντλησεν ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐκ τοῦ προτύπου τῆς ἀντιγραφῆς.

Χαρακτηριστικὴ εἶναι καὶ ἡ ἐν Α προσθήκη τῆς ἐνδείξεως *σχό(λιον)* πρὸ τοῦ σχολίου πλείστων λημμάτων (« in margine » καὶ « in textu » : *μαυροῦσι, μωμαίνειν, πίθος, πτόρθος, ῥηίδιον, ῥόθος, σμικρός*. « in margine » : *ἰδαλίμου, κακόχαρτος*¹, *κασίγνητος*²).

Γενᾶται ὁμως εὐλόγως τὸ ἐρώτημα μήπως ἡ ἐνδείξις εἰς ἀπάσας τὰς περιπτώσεις σημειοῦται εἴτε ἐπὶ τῆς φῶς εἴτε ἐπὶ τοῦ κειμένου εἴτε καὶ ἐπ' ἀμφοτέρων, τῆς τε φῶς δηλαδὴ καὶ τοῦ κειμένου, ὑπὸ τοῦ γραφέως τοῦ κώδικος. Ἡ ἀπάντησις εἶναι ἀρνητικὴ τοῦλάχιστον διὰ τὰς περιπτώσεις

1. Τὸ σχόλιον ἄρχεται ἀπὸ τοῦ ἀριστεροῦ ἄκρου τοῦ στίχου, ὥστε ἡ προκειμένη τοῦ στίχου ἐν τῇ φῶς ἐνδείξις δύναται νὰ θεωρηθῇ καὶ ὡς « in textu ».

2. Παρατηρητέα εἶναι ἡ συχνὴ χρῆσις τῆς ἐνδείξεως *σχό(λιον)* ἐν τε τῷ κειμένῳ καὶ ἐν τῇ φῶς πρὸ σχολίου εἰς στίχους οὐ μόνον τῶν Ἑργῶν καὶ ἡμερῶν τοῦ Ἡσιόδου, ἀλλὰ καὶ ἄλλων ἔργων αὐτοῦ, ὡς καὶ ἔργων ἄλλων ποιητῶν. Οὕτως ἐπὶ τῆς φῶς τοῦ χειρογράφου ἔχομεν σημειώσεις τῆς λέξεως ταύτης ἀναφερομένης εἰς σχόλιον στίχων τῆς Θεογονίας (λήμμα *ἱκταρ*), τῆς Ἀσπίδος (λήμματα *ἡλιτεν, κίβισις*), τοῦ Ὀμήρου (λήμματα *ἱεροῖσιν, ἱετός, ἱσχεο, κάππεσε, κερδαλέος*), Ἀπολλωνίου τοῦ Ῥοδίου (λήμμα *καχλάζω*), τοῦ Ἀριστοφάνους (λήμμα *Κεραμεικός*), τοῦ Νικάνδρου (λήμμα *κόληξ* « in margine » καὶ « in textu »). Πρὸς τούτοις ἡ παρὰ τὸ κείμενον τῆς γλώσσης *κάρων* ἐνδείξις *σχό(λιον)* ἀντιστοιχεῖ εἰς σχόλιον γραμματικόν. Πρόκειται προφανῶς περὶ σφάλματος τοῦ γραφέως, ὅστις ἐξέλαβε τὴν γραμματικὴν παρατήρησιν ὡς σχόλιον. Ἐκ τῆς ἐρεῦνης ταύτης τῆς ἀφορώσης εἰς τὴν συχνότητα τῆς ἐνδείξεως *σχό(λιον)* ἐν τῇ φῶς καὶ ἐν τῷ κειμένῳ προκύπτει ὅτι οὐδέποτε ἡ πρώτη χεὶρ τοῦ κώδικος σημειοῖ τὴν λέξιν ταύτην ἐπὶ τῆς φῶς, ἐνῶ ἡ δευτέρα χεὶρ, διαπιστουμένη ἀπὸ τοῦ λήμματος *ἐχίς* (f. 160r) καταγράφει συνήθως τὴν λέξιν, ἰδίᾳ ἀπὸ τοῦ στοιχείου μ, « in textu » καὶ « in margine ».

Ἐξ ἄλλου ἐν τισι λήμμασι δύναται νὰ δικαιολογηθῇ ἡ παράλειψις τῆς ἐνδείξεως *σχό(λιον)* ὡς ὀφειλομένης εἴτε εἰς τὸν τρόπον συνδέσεως τοῦ σχολίου πρὸς τὰ προηγούμενα αὐτοῦ (λ.χ. λήμματα *ἀνόςτεος, δώτη* πρβλ. ὡσαύτως τὰ : *οἶον* (λήμμα *οἶνοχόην*), *τοῦ τ ἐ σ τ ι ν* (λήμμα *δυσπέμφεος*), *ἐχίς δ' ὁ τ ρ ὁ π ο σ ο ὕ τ ω* (λήμμα *ἀρμαλιά*), λέξεις καὶ φράσεις, αἵτινες καθιστοῦν, ὡς φαίνεται, περιττὴν τὴν σημείωσιν τῆς ἐνδείξεως *σχό(λιον)* εἴτε, πιθανώτερον, εἰς ἀπλὴν παράλειψιν τῆς δηλώσεως ταύτης.

καθ' ἃς σημειοῦται ἡ ἐνδείξις ἐπὶ τοῦ κειμένου, διότι τόσον ἡ διττὴ παρουσία τῆς ἐνδείξεως ταύτης ἐν τῷ Β κώδικι (ἔρα τὰς σημειωθείσας ἀνωτέρω, σ. 1 σημ. 1, περιπτώσεις ἐν τοῖς λήμμασι *δαυροφάγους καὶ πλειών*), ὅσον καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι ἐν τέλει τοῦ κειμένου τῆς γλώσσης *ὀρόωιτε*, ἣν ἀναγινώσκουμεν ἐν τῷ Α κώδικι, σημειοῦται ἡ λέξις *σχό(λιον)*, τοῦθ' ὅπερ σημαίνει ὅτι ὁ γραφεὺς τοῦ Α κατέλιπεν ἀσυμπλήρωτον τὸ λῆμμα, μαρτυροῦν ὅτι ἡ ἐν λόγῳ ἐνδείξις πρέπει νὰ ἀνάγῃται εἰς κοινὸν πρόγονον τῶν κωδίκων Α καὶ Β.¹

Εἶναι γεγονὸς ὅτι, εἰς ἃς περιπτώσεις τὸ κείμενον τοῦ Α συμφωνεῖ πρὸς τὰ σχόλια, ἡ συμβολὴ τοῦ Α εἰς τὴν κριτικὴν ἀποκατάστασιν τῶν παρὰ Pertusi σχολίων εἶναι μηδαμινή. Ἐν τούτοις συμβαίνει πολλάκις τὸ ἀντίθετον, τὰ σχόλια δηλαδὴ συμβάλλονται εἰς τὴν ἐξήγησιν παραφθορῶν τοῦ κειμένου τοῦ Α. Λ.χ. ἐν τῷ λήμματι *δυσπέμφεος* ἀναγινώσκουμεν : ἡ γὰρ ἐξ ἐκατέρων *εὐωχία*. Τὸ ἐκατέρων ἐπλάσθη προφανῶς τῇ ἐπιδράσει τῆς προηγουμένης φράσεως : *μὴ ἀποτρέπον . . . τὰς τῶν φίλων εὐωχίας*, *μηδὲ δυσάρεστος καὶ δυσπειθής ἐν τούτῳ γένη* καὶ οὐδεμίαν ἔχει σημασίαν διὰ τὴν κατανόησιν τοῦ κειμένου, φαίνεται δὲ σαφῶς ὅτι ἀποτελεῖ παρανόγνωσιν τοῦ ἐν τοῖς σχολίοις ἐξ ἐράνων (Pertusi 221, 16 - 17). Περαιτέρω ἐν τῷ αὐτῷ λήμματι τοῦ κώδικος Α ἀναγινώσκουμεν : *κουφίζει* ἐναντι τοῦ *ἐξκουσεύει* τῶν σχολίων. Ἡ δευτέρα γραφὴ εἶναι ἡ ἀρμόζουσα εἰς τὰ σχόλια, ἐφ' ὅσον παρέχεται ἐν τοῖς κώδιξι τῶν παλαιῶν σχολίων, ἐνῶ εἰς τὸ Et. Gen. πρέπει νὰ διατηρηθῇ ἡ ἐν τῷ κώδικι Α γραφὴ *κουφίζει*. Ὡσαύτως ἐν τῷ λήμματι *ἰδαλίμου* ὁ κώδιξ Α παρέχει : *τοῦ ἰδροῦν ποιοῦντος* ἐναντι τῆς ὑπὸ τοῦ Pertusi (142, 22 καὶ adnot. crit. 125) διορθωθείσης γραφῆς τοῦ κώδικος Γ τῶν σχολίων *ἰδρωποιοῦ* εἰς *ἰδρω(το)ποιοῦ*. Ἡ γραφὴ τοῦ Et. Gen. καὶ τοῦ ΕΜ *ἰδροῦν ποιοῦντος* φαίνεται ἀνάλυσις τῆς εὐλογοφανοῦς διορθώσεως *ἰδρωτοποιοῦ*.

Ἐξ ἄλλου πλειστάκις τὸ κείμενον τοῦ Α εἶναι πληρέστερον τοῦ κειμένου τῶν σχολίων. Λ.χ. ἐν λήμματι *κακόχαρτος* ἡ συνέχεια τοῦ σχολίου δὲν διασφίεται ἀλλαχοῦ, ἐκ τῆς φράσεως δὲ *καὶ φησι παρακατιῶν* ὑποθέτομεν ὅτι ὁλόκληρον τὸ σχόλιον συνετάγη ὑφ' ἑνὸς σχολιαστοῦ. Ἐνίοτε ὁμως τὸ κείμενον τοῦ Α εἶναι σαφῶς συντετμημένον ἐναντι τοῦ ἐν τοῖς σχολίοις

1. Ἡ συνήθεια τῆς καταγραφῆς τῆς ἐνδείξεως *σχό(λιον)* εἶναι καὶ ἄλλοθεν εἰς μεταγενεστέρους χρόνους γνωστὴ. Λ.χ. ὁ κώδιξ Γ (=Genav. gr. 45, τοῦ 15/16ου αἰ.) τῶν σχολίων εἰς τὰ Ἑργα καὶ ἡμέρας παρέχει συχνάκις τὴν ἐνδείξιν *σχό(λιον)*, περὶ ἧς ὁ Pertusi (Prolegomena XIX) παρατηρεῖ : *adde quod cod. Γ quinquies ad haec scholia siglum σχολ(ιον) praemisit, quod quidem in Etymologicis inventur ad σχολιον παλαιόν exprimendum*.

ἀντιστοιχῶς ἀναγινωσκομένου. Π.χ. ἐν λήμματι *λιαρὸν* τοῦ κώδικος Α ἔχομεν : οἱ δὲ *Ληραιῶνά φασιν* . . . κείμενον, ὅπερ ἀντιστοιχεῖ εἰς τὸ παρὰ Pertusi 171,23 : οἱ δὲ *Ληραιῶνά φασιν* . . . Ἀλλὰ τῆς φράσεως ταύτης πρόκειται παρὰ Pertusi ὡς πρῶτον ἀντιθέσεως σκέλος ἐτέρα φράσις : οἱ μὲν *Ληραιῶνα φάσκουσιν αὐτὸν καλεῖσθαι διὰ τὰ λήνεα*, ἥτις παρελείφθη ἐν τῷ Et. Gen.

Ἡ ἀπάντησις εἰς τὸ ἐρώτημα τὸ ἀφορῶν εἰς τὴν προέλευσιν τῶν σχολίων τοῦ Et. Gen. καὶ τὴν σχέσιν αὐτῶν πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ Pertusi δημοσιευόμενα παλαιὰ σχόλια δίδεται ἐκ τῆς διερευνήσεως τῶν ἀπασχολούντων ἡμᾶς ἐν τῇ ἐργασίᾳ ταύτῃ κειμένων. Οὕτως :

α) Ἐν τῷ λήμματι ἀνόστεος τοῦ Et. Gen. παρέχεται διασκευὴ ἐκτενεστέρου σχολίου ἢ τὸ σφζόμενον Πρόκλειον κείμενον (ὅρα οἰκεία κείμενα).

β) Εἰς τὸ κείμενον τῆς γλώσσης *σπερμαίνειν* ἀντιστοιχεῖ παράλληλον σφζόμενον ἐν τῇ κατηγορίᾳ α τῶν σχολίων (ὅρα Pertusi 223,19 καὶ 224,9). Περὶ τὸ τέλος ὅμως τοῦ λήμματος ἡ ἄγνωστος ἄλλως μαρτυρία, ὅτι ἢ ἐν τῷ *μηδὲ μεθύοντα μίγνυσθαι* ἐννοία ἀνήκει οὐ μόνον εἰς τὸν Πλάτωνα ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν Ζήνωνα, δηλοῖ ὅτι πρόκειται ἐνταῦθα περὶ πληρεστέρου σχολίου ἢ τὸ ὑπὸ τοῦ Pertusi δημοσιευόμενον ἀντίστοιχον, ὅπερ ἀνήκει εἰς τὴν κατηγορίαν α τῶν σχολίων. Παρατηρητέον ὅμως ὅτι τὸ ἐν λόγῳ σχόλιον, τοῦ τε Et. Gen. καὶ τὸ ἀντίστοιχον τῆς κατηγορίας α, ἀνάγεται κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἰς Πρόκλειον σχόλιον, διότι σχεδὸν πᾶσαι αἱ πολυάριθμοι εἰς Πλάτωνα παραπομπαὶ ἐν τοῖς παρὰ Pertusi σχολίοις ὡς καὶ ἡ μοναδικὴ ἐν αὐτοῖς παραπομπὴ εἰς Ζήνωνα (Pertusi 99, 20) περιλαμβάνονται εἰς Πρόκλεια σχόλια. Ὅθεν τὸ σχόλιον τοῦ Α κώδικος, ἂν δὲν προέρχεται ἀπ' εὐθείας ἐκ τοῦ Πρόκλου, παρελήφθη ἀπὸ σχολίων τῆς κατηγορίας α, ἧς ὁ σχολιαστής, ἐπὶ τοῦ προκειμένου τοῦλάχιστον, ἠντλησεν ἀπ' εὐθείας ἐκ τῶν σχολίων τοῦ Πρόκλου.

γ) Ἐν τῷ λήμματι *ἀρμαλιά* τοῦ Et. Gen. διὰ τῆς ἐνδείξεως ἢ καὶ ἄλλως . . . ὁ ἐτυμολόγος ἀναφέρει ἕτερον σχόλιον ἐν συνεχείᾳ, ὅπερ σαφῶς ἐπλάσθη ἐπὶ τῇ βάσει τῶν σχολίων τοῦ Πρόκλου (Pertusi 181, 24). Ἐπομένως καὶ ἐνταῦθα ἡ σχέσις τῶν σχολίων τοῦ Et. Gen. πρὸς τὰ Πρόκλεια σχόλια εἶναι ἔμμεσος.

δ) Τὸ ἔμμεσον τῆς σχέσεως ταύτης φαίνεται καὶ ἐκ τῆς συγκρίσεως τοῦ κειμένου τοῦ Et. Gen. ἐν λήμματι *πῆμα* : οἱ *γνήσιοι φίλοι* . . . πρὸς τὸ παρὰ Pertusi 115, 18 ἀντίστοιχον Πρόκλειον σχόλιον. Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ παρουσία τοῦ ἐπιρρήματος *μονονουχί* ἐν τε τῇ διασκευῇ τοῦ Et. Gen. καὶ ἐν τῷ σχολίῳ τοῦ Πρόκλου. Πρβλ. ὡσαύτως μέρος τοῦ σχολίου

τοῦ λήμματος *δειπνολόγης* πρὸς τὸ Πρόκλειον (Pertusi 214, 5) : καὶ τὴν καίονσαν ἄνευ δαλοῦ καὶ τὴν ὠμὸν τὸ γῆρας τῷ ἀνδρὶ τιθεῖσαν καὶ τὸ σχόλιον τοῦ λήμματος ῥόθος πρὸς τὸ παρὰ Pertusi 81,16 Πρόκλειον : εἰ οὖν τοῦτο κρατοίη . . .

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω δεικνύεται ὅτι ἡ Πρόκλειος ἐπίδρασις ἐπὶ τῶν σχολίων τοῦ Et. Gen. εἶναι ἔμμεσος καὶ σπανία. Ἐξ ἄλλου ἐπὶ τεσσαράκοντα καὶ μιᾶς ἐρευνηθεῖσων περιπτώσεων παραπομπῶν ἡμῶν εἰς τὰ ἀντίστοιχα παλαιὰ σχόλια αἱ εἴκοσι καὶ ἑπτὰ περιπτώσεις ἀναφέρονται εἰς τὴν κατηγορίαν α τῶν παλαιῶν σχολίων, δώδεκα εἰς τὴν κατηγορίαν β καὶ δύο εἰς τὴν κατηγορίαν γ. Ἐκ τούτων συμπεραίνεται ὅτι ὁ ἐτυμολόγος παρέλαβε τὰ σχόλια ἐκ τῆς κατηγορίας κυρίως α καὶ ἐκ προτύπου παρέχοντος ἐνίοτε κείμενον πληρέστερον ἢ οἱ σφζόμενοι τῶν παλαιῶν σχολίων κώδικες. Ἐξ ἄλλου δὲν εἶναι ἀμφίβολον ὅτι ἐν τῇ κατηγορίᾳ α τῶν σχολίων συμπεριλήφθησαν διεσκευασμένα καὶ τινα Πρόκλεια σχόλια, ὧν μέρος παρεισέφησε καὶ εἰς τὸ Et. Gen.

Διὰ τὰς ἐν τῷ ἀκολουθῶν δημοσιευόμενῳ κειμένῳ βραχυγραφίας κ.ἄ. σημεῖα παραπέμπω εἰς τὰς σελίδας 160-161 τῆς ὑπὸ τὸν τίτλον : Συμβολὴ εἰς τὸν καθορισμὸν κλπ. ἐργασίας μου· ὅρα ἐνθ' ἀνωτ., σ. 13. Προσθετέον ὅτι ἐν τῇ μετὰ χειρὸς ἐργασίᾳ αἱ ἐντὸς ἀγκυλῶν [ ] λέξεις ἢ γράμματα ὀβελίζονται, αἱ δ' ἐντὸς ἀγκυλῶν καὶ παρενθέσεως [( )] ἀποτελοῦν συμπλήρωσιν κατεστραμμένου ἐν τῷ χειρογράφῳ κειμένου.

Etymologici Genuini Scholia ad Hesiodi Opera et Dies.

ἀλέα· σημαίνει δὲ τὴν θερμασίαν.
Ἡσίοδος ἐν Ἑργοῖς καὶ Ἡμέραις
(491-495, 498-499, 501)· ἐν θυ-
μῷ δὲ πάντα φυλάσσει·
etc.

- 5 σχόλιον· πᾶριθι χάλ-
κειον θῶκον· τὰ χαλκεῖα παρὰ
τοῖς παλαιοῖς ἄθουρα ἦν καὶ οἱ βου-
λόμενοι εἰσῆουν καὶ ἐθερμαίνοντο, καὶ
πένητες ἐκεῖ ἐκοιμῶντο. παραπλήσιον
10 δὲ τούτων ἐστὶν ἡ λέσχη. καὶ ἡ Με-
λάνθη πρὸς Ὀδυσσεά λέγει (σ 328-
329)· οὐ θέλεις εὐδεῖν
χαλκὴ ἵον ἐς δόμον ἐλ-
θὼν, / ἢ που ἐς λέσχην.
15 φησὶν οὖν [ὁ] Ἡσίοδος· πᾶριθι τὸν
χάλκειον θῶκον, τουτέστιν παρέρχου,
καὶ τὴν ἐπαλέα[v] λέσχην, τουτέστιν
θερμασίαν, ἐν οἷς τόποις καθεζόμενοι
θερμαίνονται καὶ τῶν ἔργων ἀπέχον-
20 ται. παρέρχου, φησί, τούτους τοὺς τό-
πους· τότε γὰρ μὴ ὀκνῶν ἀνὴρ μεγά-
λως αὖξει τὸν ἑαυτοῦ οἶκον. ἄλλως·
ἀλέα λέγεται ὁ τόπος ὁ ὑπὸ τοῦ ἡ-
λίου θερμαινόμενος, παρὰ τὸν ἥλιον—
25 ἄλιος γὰρ ὁ ἥλιος λέγεται —· μετα-
φορικῶς δὲ καὶ πάντα τόπον θερμὴν
ἔχοντα, λέσχην δὲ τὴν γενομένην
ἐκεῖ φλυαρίαν τῶν καθεζομένων· ἐνι-
οἱ δὲ λέσχην ἐν ἡ ἀθροίζονται
30 ἄλις καὶ ὀμιλοῦσιν· ὁ δὲ νοῦς οὕτως·
ἀπερχόμενος, φησὶν, ἐπὶ τὸ ἔργον
σου μή, ἐάν εὖρης τόπον θερμὴν ἔ-
χοντα, στής καὶ φλυαρής, ἀλλὰ πά-
ρελθε· (Hes. Op. 498)· πολλὰ δ'
35 ἀεργὸς ἀνὴρ, κενεὴν ἐπὶ

Pertusi 168,21s.

πάρ δ' ἴθι χάλκειον·
τὰ χαλκεῖα παρὰ τοῖς παλαιοῖς ἄθου-
ρα ἦν καὶ ὁ βουλόμενος εἰσῆει καὶ
ἐθερμαίνετο καὶ οἱ πένητες ἐκεῖ ἐ-
κοιμῶντο. λέσχη δὲ ἐστὶ τόπος τις
δημόσιος ἀνεκτός· τοῖς βουλομέ-
νοις ἐνδικοῦσθαι· λέγει γὰρ ἡ Με-
λάνθη πρὸς Ὀδυσσεά (σ 328-329)·
εἰ σὺ θέλεις εὐδεῖν χαλ-
κὴ ἵον ἐς δόμον ἐλθὼν, /
[ἢ ἐπου] ἐς λέσχην· του-
τέστι θερμαίνου εἰς τόπον λέσχης
ὑπελθὼν. καθεζόμενοι δὲ ἐν αὐτοῖς
ἐθερμαίνοντο καὶ τῶν ἔργων ἀπέ-
χοντο. παρέρχου οὖν, φησί, τοὺς
τοιούτους τόπους ὥρα χεῖμωνος·
τότε γὰρ μὴ ὀκνῶν ἀνὴρ μεγάλως
αὖξει τὸν ἑαυτοῦ οἶκον, ὁ δ' ἀεργὸς
ἐλπίζων πάντα αὐτόματα αὐτῷ πα-
ραγενήσεσθαι διελογίσαστο κακά·
«ληστεύσω, ἀρπάσω», καὶ τὴν ἑαυ-
τοῦ ψυχὴν ἐκακολόγησεν.

Pertusi 169,11s.

<καὶ ἐπ' ἀλέα λέσχην>
Νεοπτόλεμος (test. 10 Mette, RE,
XV, 2 col. 2466) ἐν τῷ Παρὶ γλωσ-
σῶν φησι λέσχην εἶναι ὄνομα αὐλῆς,
ἐν ἣ πῦρ ἐστὶ. φησὶν οὖν ὅτι ἀπερ-
χόμενος ἐπὶ τὸ ἔργον σου μή, ἐάν
εὖρης τόπον θερμὴν ἔχοντα, στής
καὶ φλυαρής, ἀλλὰ πάρελθε· ἐκ τού-
του οὖν καὶ λέσχη ἀπλῶς ἡ φλυαρία.
ἀλέα δὲ ἡ θερμὴ παρὰ τὸν ἥλιον·
κυρίως ὑπαιθρὸς τόπος ὑπὸ ἡλίου
θερμαινόμενος...

ἐλπίδα μίμνων, ἐλπίζων πάν-
τα αὐτομάτως ἔσεσθαι αὐτῷ, ὥς ἂν
ἡτιάσατο, ἐλοιδόρησεν. ἡ κακὰ συνῆ-
ξεν τῇ ἑαυτοῦ ψυχῇ ἢ διελογίσαστο
40 κακά· «ληστεύσω, ἀρπάσω». ἡ δὲ ἐλ-
πίς οὐκ ἀγαθὴ οὐδὲ δυνατὴ (εἰς) τὸν
χρεῖαν ἔχοντα βίου ἄνδρα, οὐκ ἐπι-
τηδεῖα εἰς τὸ ἐπιμελείας ἀξιοῦν ἀργὸν
ἄνδρα.

cf. Pertusi, testim. 145 - 146.

1 ἀλέα - 22 ἄλλως om. EM 1 δὲ om. B 2 ἐν Ἑργοῖς usque ad fi-
nem om. B 12 οὐ θ. A: οὐδ' ἐθ. Hom. 14 ἡ A: ἡ Hom. 15 [ὁ] seclusi:
om. V 19 ἀπέρχονται A 21 μεγάλους A 25 μεταφορικῶς] μεταφορεῖ A
27 λέσχην usque ad finem om. EM 31 ἀπαρχόμενος Aa. corr. 38 αἰ-
τιάσατο A 41 < > Va (v. EM app. 156E) 43 εἰς τὸ correxi: ἔστω A
ἀργὸν ἄνδρα correxi: ἀργοῦ ἀνδρὸς A

ἀλεξιάρη· Ἡσίοδος ἐν Ἑργοῖς καὶ Ἡμέραις (463-465)· νειδὼν
δὲ σπείρειν ἔτι κουφίζουσαν ἄρουραν / νειδὸς ἀ-
λεξιάρη παίδων εὐκηλήτειρα. / εὐχεσθαι Διὶ χθο-
νίῳ Δημήτερι θ' ἄγνῃ. <σχόλιον>· εὐσεβεῖν διδάσκει τὸν
5 γεωργοῦντα. νειδὼν τὴν ἀνανεουμένην γῆν, ἡγουν τὴν νενεασμένην, εὐ-
κηλήτειραν δὲ τὴν ἡσυχάστριαν. ἀλεξιάρη, ἀπαλέξουσα καὶ
ἀπείργουσα τὴν ἀρὴν, τουτέστιν τὴν ἐκ τοῦ λιμοῦ βλάβην, καὶ τοὺς παῖδας
ἡδουσα καὶ θάλλουσα. κουφίζουσαν δὲ, ἄρουραν ἀντὶ τοῦ κε-
κουφισμένην, ἀπαλήν.

lemma om. B 1 ἐν Ἑργοῖς - 2 ἄρουραν om EM 3 εὐχεσθαι - 6
ἀλεξιάρη om. EM 4 < > Va (v. EM app. 160C).

ἀλεῦω· σημαίνει δὲ τὸ ἀποφεύγω. παρὰ τὴν ἀλέαν, ὁ σημαίνει τὴν
θερμασίαν, γίνεται ἀλέω καὶ ἀλεῦω· κυρίως τὸ ἀπὸ τοῦ ψύχους εἰς θερμα-
σίαν φεύγω. Ἡσίοδος ἐν Ἑργοῖς καὶ Ἡμέραις (760 - 762)· δεινὴν
δὲ βροτῶν ὑπαλεύσο φήμην. / φήμη γὰρ τε κακὴ
5 πέλεται, κοῦφη μὲν ἀεῖραι / ῥεῖα μάλ', ἀργαλέον
δὲ φέρειν, χαλεπὴ δ' ἀποθέσθαι. σχόλιον· ἀπόφευγε

τάς διαβολάς· ἡ γὰρ κακὴ φήμη καὶ ἐλαφρὴ μὲν ἐστὶ καὶ εὐχερῶς αὐτὴν λαμβάνεις, ἀλλὰ χαλεπὴ ἐστὶν (εἰς) τὸ φέρειν αὐτήν. ἄλλως· ῥάδιον γὰρ κακὴν φήμην λαβεῖν, ὅσον οὐ ῥάδιον ἀγαθὴν. (Hes. Op. 763-764) φήμη
10 δ' οὐ τίς πάντων ἀπόλλυται, ἦν τινὰ πολλοὶ /
λαοὶ φημίξουσιν· θεός νύ τίς ἐστὶ καὶ αὐτῇ.

1 δὲ om. B 2 τοῦ om. B 3 Ἡσίοδος etc. usque ad finem om. B
4 φήμη usque ad finem om. EM 8<> Va (v. EM app. 163C) 9 ἀγαθὸν
A 10 πάνπαν Hes.

ἀλιταίνω· (Hes. Op. 330-331)· ὅς τέ τευ ἀφραδίης ἀ-
λιταίνεται ὀρφανὰ τέκνα, / ὅστις τοκῇ· ἐς γέ-
ροντα κακῷ ἐπὶ γήραος οὐδ' ὄφ. καὶ ὅστις τῇ ἑαυτοῦ ἀ-
φροσύνῃ ἀμαρτήσῃ εἰς τὰ ὀρφανὰ. ἀπὸ τοῦ ἀλιτῶ ἢ ἀπὸ τοῦ ἀλίτω γίνεται
5 ἀλιταίνω, ἢ ἀπὸ τῆς ἄλης· ὅς ἂν εἰς ἄλῃν ἀγάγῃ τῶν καταπονουμένων τὰ
τέκνα. Ἡσίοδος ἐν Ἑργοῖς καὶ Ἡμέραις.

2 ὅστις - 4 ὀρφανὰ om. B 3 καὶ ὅστις - 4 ὀρφανὰ om. EM 6 Ἡσί-
οδος - Ἡμέραις om. B.

(Πρόκειται περὶ μεικτοῦ λήμματος ἐρμηνευτικοῦ καὶ ἐτυμολογικοῦ, διὸ καὶ δὲν
σημειοῦται ἡ λέξις σχόλιον, παραδίδεται δ' ὁλόκληρον ἐκτὸς τῆς ἐρμηνευτικῆς
φράσεως καὶ ὅστις τῇ ἑαυτοῦ ἀφροσύνῃ ἀμαρτήσῃ εἰς τὰ
ὀρφανὰ διὰ τοῦ EM καὶ διὰ τοῦ κώδικος B, ἐν τῷ ὁποίῳ δὲν παρατίθεται συνήθως
ἀκέραιον τὸ σχόλιον).

ἄμαξα· παρὰ τὸ ἄγω ἄξω ἄξα
καὶ ἄμαξα. Ἡσίοδος ἐν Ἑργοῖς καὶ
Ἡμέραις (455-456)· φησὶ δ' ἀ-
νήρ φρένας ἀφνειὸς πῆ-
5 ξασθαι ἄμαξαν, / νήπιος,
οὐδὲ τὸ οἶδ'· ἐκατὸν δέ τε
δοῦρατ' ἀμάξης.

σχόλιον· φησὶ δ' οὗτος οὐκ ἀλη-
θῶς πλούσιος, ἀλλὰ τῇ ψυχῇ δοκῶν
10 πλουτεῖν, ὁ ἑαυτὸν ἐξαπατῶν. ἡ φρέ-
νας ἀφνειὸς κατὰ ἀντίφρασιν
ἄφρων. ἄλλως· πολλάκις γάρ τις
ἐρεῖ τῶντῃν ψυχὴν ἐπηρμένην ἐχόν-
των· «τί γάρ ἐστι τ' δυσχερὲς τοῦ ποι-

Pertusi: 155,2a.

φησὶ δ' ἀνὴρ φρένας
ἀφνειός· τοῦτο εἶπε πρὸς τοὺς
θαρροῦντας ἔχειν καὶ μὴ πρὸ καιροῦ
εὐτρεπίζοντας· ἔχει γὰρ εἰπεῖν θαρ-
ρῶν ὅτι ἔχει ὕλην· «ἐξέλθετε, ποιή-
σατέ μοι ἄμαξαν» μὴ εἰδὼς ὅτι πολ-
λὴν δυσχέρειαν ἔχει. καὶ γὰρ ἐκατὸν
εἰσι τὰ ξύλα τῆς ἀμάξης. φρένας
δὲ ἀφνειὸς ὅτι οὐκ ἀληθῶς
πλούσιος, ἀλλὰ τῇ ψυχῇ δοκῶν πλου-
τεῖν καὶ ἑαυτὸν ἐξαπατῶν ἢ κατὰ
ἀντίφρασιν ἄφρων. πολλάκις γάρ τις
τῶν τῇ ψυχῇ ἐπηρμένην ἐχόντων

15 ἦσαι ἄμαξαν ἢ ἄροτρον; ὁ δὲ ἄφρων
οὐκοῦδεν, ὥς ῥ' ξύλων ἀντὶ τοῦ πολλῶν
ξύλων ἐστὶ συναγωγὴ. ἄλλως·
τοῦτο εἶπεν πρὸς τοὺς θαρροῦντας
ἔχειν καὶ (μὴ) πρὸ καιροῦ εὐτρε-
20 πίζοντας. ἔχει γὰρ τις εἰπεῖν θαρρῶν
ὅτι ἔχει ὕλην· «ἐξέλθετε, ποιήσατέ
μοι ἄμαξαν», μὴ εἰδὼς ὅτι πολλὴν
δυσχέρειαν ἔχει· καὶ γὰρ ῥ' εἰσι τὰ
ξύλα τῆς ἀμάξης.

cf. R. Reitzenstein, Geschichte der griechischen Etymo-
logika, Leipzig 1897/Amsterdam 1964, 19.

1 ἄξω om. A 2 Ἡσίοδος - 3 Ἡμέραις om. B cum EM 3 δ' om.
A 5 νήπιος usque ad finem om. B cum EM 8 οὔτοι A 13 ἐπαρμένην
A 14 δυσχερὲς τοῦ A δυσχερὲς τὸ Reitz. εὐχερέστερον τοῦ schol. 15
dittographia ὁ δὲ ἄφρων οὐκ ποιῆσαι ἄμαξαν ἢ ἄροτρον post ἄροτρον
A 16 ὡς ραξύλα 17 συναγωγὴν A συναγωγὸν schol. 19 (μὴ) e schol.
suppl. Reitz. 20 ἔχει A cum schol. : λέγει Reitz. εἶπεν Reitz.

ἀνόστεος· Ἡσίοδος ἐν Ἑρ-
γοῖς καὶ Ἡμέραις (524-528)· ἡμα-
τι χειμερίῳ etc. ἀνόστε-
ος ὁ λεγόμενος πολύπους· οὗτος
5 γὰρ τῷ χειμῶνι οὐ τ' προΐησιν, ἀλλ'
ἐν τῷ φωλεῷ καθήμενος τοὺς ἰδίους
πόδας ἐσθίει· οὐ γὰρ αὐτῷ ἥλιος λάμ-
πων δεικνύσι τὸν τόπον τῆς βοσκῆς·
διὸ τ' εὐρίσκοντες οἱ παλαιοὶ τ' . . . τ'
10 κολοβοὺς καὶ ὀμαλοὺς τοὺς πόδας.
Κλείταρχος δὲ ἐν Γλώσσαις τὸν πο-
λύπουν ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἱουλον
καλεῖσθαι (φησιν). ἄλλοι γὰρ σκώ-
ληκα τὸν πολύπουν λέγουσιν οὐ κα-
15 λῶς. ἱουλοὶ γὰρ ἐκεῖνοι παρὰ τοῖς
ἀρχαίοις λέγονται. ὅτ' ἀνόστεος

Pertusi 174,17s.

ὅτ' ἀνόστεος ὃν πόδα·
τὸν μὲν ἀνόστεον δεῖ νοεῖν τὸν
πολύποδα . . .

Pertusi 175,7s.

...καὶ δὴ καὶ τὴν αἰτίαν ἐπήγαγε
δι' ἣν τὸν ἑαυτοῦ πόδα ἐσθίει καθή-
μενος ἐν τῷ φωλεῷ. οὐ γὰρ αὐτῷ ὁ
ἥλιος ἐκλάμπων δεικνύσι τὸν τόπον
τῆς νομῆς . . . διὸ καὶ εὐρίσκονται
οἱ παλαιοὶ πολύποδες ἔχοντες κο-
λοβοὺς τοὺς πόδας. Κλείταρχος δὲ
ἐν Γλώσσαις τὸν πολύποδα ὑπὸ
Λακεδαιμονίων ἀνόστεον φησὶ κα-
λεῖσθαι.

Pertusi 175,16s.

δν πόδα τένθει· ἔδει οὖν εἰ-
πεῖν τένθει διὰ τοῦ θ· οἱ γὰρ < Ἀττι-
κοὶ > τένθην καλοῦσι τὸν γαστρίμαρ-
20 γον· κατ' ἐναλλαγὴν οὖν τοῦ θ εἰς τὸ
δ εἴρηται. ἐν τ' ἀπύρῳ οἴκῳ
καὶ ἐν ἡθεσι λευγαλέοι-
σιν· ἀθέρμῳ ἐν τοῖς συνήθεσι τόποις,
ψυχρῷ. ἀλλ' ἐπὶ κυανέων
25 ἀνδρῶν· τῶν αἰθιόπων. βράδι-
ον δὲ Πανελλήνεσσι φασί-
νει· ἐπὶ πᾶσιν ἀνθρώποις τῶν Ἑλ-
λῶν φαίνεται.

cf. Miller 35.

1 ὁ πολύπους post ἀνόστεος B ἐν Ἔργοις (extra vv. 525-526) usque
ad finem om. B 4 οὗτος EM: οὕτως A 5 † προΐησιν A: recte πρόεισιν
EM 7 οὐ γὰρ - 10 πόδας om. EM 9 εὐρίσκονται schol. †... †
e schol. (Pertusi 175, 11: οἱ παλαιοὶ πολύποδες ἔχοντες κολοβοὺς τοὺς
πόδας) concluditur lacunam esse in A 12 ἱούλον A cum EM: ἀνόστεον
schol. (Pertusi 175, 13) 13 καλεῖσθαι φησιν EM ἄλλοι γὰρ usque ad fi-
nem om. EM 18 < > schol. 24 ψυχρῷ correxi: ψυχροῖς A 26 Πανε-
νέληνεσι A

ἀντιφερίζω· τὸ ἐναντιοῦμαι ἢ ἐξισοῦμαι· παρὰ τὸ φέρω φερίζω,
ὡς θέρω θερίζω, οἶον (Hes. Op. 210)· ἀφρων δ' ὅς κ' ἐθέλη πρὸς
κρείσσονα ἀντιφερίζειν· ἀμφοτέρων (Hes. Op. 211)· νί-
κης τε στερεῖται πρὸς τ' αἰσχεσιν ἄλγεα πάσχει·
5 καὶ τῆς νίκης στερεῖται καὶ πρὸς τῇ αἰσχύνῃ ἄλγεα πάσχει. Ἡσίοδος.

3 ἀμφοτέρων - 5 πάσχει om. B cum EM 5 Ἡσίοδος om. EM

(Τὸ ἐρμήνευμα· καὶ νίκης στερεῖται καὶ πρὸς τῇ αἰσχύνῃ
ἄλγεα πάσχει ἡντλήθη προφανῶς ἐξ οὗ καὶ οἱ παρατιθέμενοι στίχοι ἐκ τῶν
Ἔργων καὶ Ἡμερῶν. Πάντως τὸ ἐρμήνευμα τοῦτο δὲν εὐρίσκεται ἐν τῷ EM καὶ τοῖς
παλαιοῖς σχολίοις. Ἀλλὰ καὶ ἡ λέξις ἀμφοτέρων πρὸ τοῦ δευτέρου στίχου δει-
κνύει ὅτι δι' αὐτῆς συνδέεται ὁ στίχος οὗτος πρὸς τὸν προηγούμενον. Τοῦτο συνιστᾷ
φαινόμενον παραφραστικόν).

[ἔδει οὖν εἰπεῖν τένθει διὰ
τοῦ θ· οἱ γὰρ Ἀττικοὶ τένθην κα-
λοῦσι τὸν γαστρίμαργον· κατ' ἐναλ-
λαγὴν οὖν εἴρηται τοῦ θ εἰς δ].

ἀπὸ πεντόζοιο· Ἡσίοδος
ἐν Ἔργοις καὶ Ἡμέραις (742-743)·
μηδ' ἀπὸ πεντόζοιο θεῶν
etc. πεντάκλαδος ἡ χεῖρ· μὴ ὄνυχι-
5 σης, φησὶν, ἐν ἑορτῇ ξηρὸν ὄνυχα,
χλωρὸν δὲ τὸ ζωτικὸν αἶμα· ἀσεβὲς
γὰρ ὄνυχίζεσθαι ἐν ἑορτῇ θεῶν.

1 Ἡσίοδος - 3 πεντόζοιο om. B

ἀποψύχειν· Ἡσίοδος (ἐν)
Ἔργοις καὶ Ἡμέραις (757-759)·
μηδέ ποτ' ἐν προχοῇ πο-
ταμῶν etc. ἀφοδεύειν ἢ ἀποπνευ-
5 ματίζειν, ἀποπλύνειν καὶ ἀπορρίπτειν.

cf. Miller 39.

1 < > EM ἐν Ἔργοις καὶ Ἡμέραις om. B 3 προχθῇ A προχοῇ Hes.
προχοῇσι B

ἄρμαλιά· ἡ τροφή· Ἡσίοδος
ἐν Ἔργοις καὶ Ἡμέραις (557-563)·
μεῖς γὰρ χαλεπώτατος
οὗτος... τῆμος τῶμισυ
5 βουσίην, ἐπὶ δ' ἀνέρι πλέον
εἴη/ἄρμαλιῆς· τὸ ἡμισυ, κατὰ
σύνθεσιν τῶμισυ· ἔχει δὲ ὁ σκοπὸς
οὕτω· τότε μὴ ἐργαζομένοις τοῖς
βουσί το ἡμισυ τῆς ταγῆς δός, ἀνδρὶ
10 δὲ καὶ πλέον τῆς ταγῆς. ἡ καὶ ἄλ-
λως· τό τε ἄλλο ἡμισυ ἡμιβόλιον
πρόσθετος τοῖς βουσί, τοῖς δ' ἀνθρώ-
ποις πλέον τοῦ ἡμίσεος· αἱ γὰρ νύ-
κτες μακραι οὔσαι τῇ τροφῇ συνερ-

Pertusi: 226, 8s.

μηδ' ἀπὸ πεντόζοιο:
πεντάκλαδος ἡ χεῖρ· φησὶν οὖν ξη-
ρὸν τὸν ὄνυχα, χλωρὸν δὲ τὸ ζωτι-
κὸν αἶμα. ἀσεβὲς δὲ ὄνυχίζεσθαι ἐν
ἑορταῖς θεῶν.

Pertusi: 231, 13s.

[ἐν] ἀποψύχειν: ἀφο-
δεύειν ἢ ἀποπνευματίζειν... ἢ ἀ-
ποπλύνειν ἢ ἀπορρίπτειν.

Pertusi 182, 10s.

τῶμισυ βουσίην: τότε μὴ
ἐργαζομένοις τοῖς βουσί το ἡμισυ
τῆς ταγῆς δός, ἀνδρὶ δὲ καὶ πλέον.

Pertusi 181, 24s.

τῆμος τῶμισυ βου-
σίην: διὰ τὸν χειμέριον μῆνα τρο-
φήν πλείονα κελεύει διδόναι, τοῖς
μὲν βουσί το ἡμισυ τῆς εἰωθυίας
προστιθέντα, τοῖς δὲ ἀνθρώποις
πλέον ἢ το ἡμισυ... πέττεται γὰρ
χειμῶνος ὄντος ἡ τροφή μᾶλλον ἐν
μήκει τῶν νυκτῶν... καὶ μῆκος

15 γοῦσι· τῷ μήκει γὰρ αὐτῶν καὶ ἡ τρο-
φή πέττεται. τὰ ὕτα φυλασ-
σόμενος· ταῦτά σοι παραινῶ, φυ-
λασσόμενος παρατήρει· εὐρήσεις γὰρ
ἐν τοῖς αὐτοῖς χρόνοις ἴσας τὰς νύ-
κτας καὶ τὰς ἡμέρας. ἥ ὅτι τότε ἐρ-
γαζόμενος καὶ τὰς νύκτας ἴσας ἡμέ-
ραις ποιεῖν.

cf. Miller 44.

4 τῆμος usque ad finem om. B cum EM 10 ἄλλω A 14 συνερ-
γοῦσι scripsi : συνεργούση A

ἀχρήσιος· ἔστι κτητικὸν ἀπὸ τοῦ ἀχρεῖος ἀχρήσιος, κατὰ ἔκτασιν
τοῦ εἰς τὸ ἡ καὶ διάστασιν τοῦ ι. Ἡσίοδος ἐν Ἑργοῖς, οἶον (293-294,
296-297)· οὗτος μὲν πανάριστος, δὲ αὐτὸς πάν-
τα νοήσῃ / φρασσάμενος, τά κ' ἔπειτα καὶ ἐς τέ-
λος ἦσιν ἀμείνω [ν]· / δὲ δέ κε μήτ' αὐτὸς νοέει
μήτ' ἄλλος ἀκούων / ἐν θυμῷ βάλῃται, δ' δ' αὖτ'
ἀχρήσιος ἀνήρ. σχόλιον· τά κ' ἔπειτα καὶ ἐς τέλος
ἦσιν ἀμείνω [ν]· ψιλῶς ἀναγνωστέον· ἐπέκτασιν δὲ πέπονθεν ἡ
λέξις· ἵνα καὶ εἰς τὰ μετὰ ταῦτα σκεψάμενος ἀφ' ἑαυτοῦ τὸ καλὸν ἢ ἄμει-
10 νον· τὸ δὲ ἦσιν ἀντὶ τοῦ ὑπάρχει.

cf. Miller 58.

2 τὸ om. B 2 Ἡσίοδος usque ad finem om. EM 2 ἐν Ἑργοῖς-5
ἀμείνων om. B 4 νοήση Hes. φρασάμενος A 5 ἀμείνω Hes. κε om. B
νοήη Hes. 6 ἄλλου Hes. βάλῃται Hes. 7 σχόλιον usque ad finem om. B

γηράντεσσι· Ἡσίοδος (Op.
187-188)· οὐδὲ μὲν οἶδε /
γηράντεσσι τοκεῦσιν ἀπὸ
θρεπτήρια δοῖεν.

αἱ νύκτες ἔχουσαι πλείονα πέττουσι
τὴν τροφήν...
Pertusi 182,16s.
...μακρὰ γὰρ οὔσαι αἱ νύκτες
βοηθοῦσι...

Pertusi 71,3s.
οὐδέ |κεν οἶ γε|...οὐδὲ
τοὺς γονεῖς γηροβοσκοῦσι.

5 ἀντὶ οὐδὲ τοὺς γονεῖς γηροβοσκοῦ-
σιν· ἀντὶ τοῖς γηρῶσιν. γίνεται δὲ
ἀπὸ τοῦ γήρημι· καὶ τὰ λοιπὰ δῆλα.

cf. Miller 77.

2 μὲν |κεν Brunck οἶδες A οἶ γε Hes. 5 ἀντὶ οὐδὲ τοὺς γονεῖς γηρ.
om. B cum EM 6 ἀντὶ τοῖς γηρῶσιν om. δὲ om. B 7 δῆλα A :
δη( ) B δηλονότι Miller.

δειπνολόχης· κλεπτοτρό-
φον· οὕτως εὔρον εἰς τὸ Ἑ(ματι-
κόν)· ἀλλὰ καὶ Ἡσίοδος ἐν Ἑργοῖς
καὶ Ἡμέραις (702-705) οὕτως ἔχει·
5 οὐ μὲν γὰρ τοι γυναί-
κὸς ἀνὴρ ληίζετ' ἀμείνων
/ τῆς ἀγαθῆς, τῆς δ' αὖ-
τε κακῆς οὐ ῥίγιον ἄλ-
λο, / δειπνολόχης· ἥ τ'
10 ἄνδρα καὶ ἰφθιμόν περ
έόντα / εὔει ἄτερ δαλοῦ
καὶ ὠμῷ γήραϊ δῶκεν.
σχόλιον· οὐδὲν γὰρ κτήμα σε-
μνότερον καλῆς γυναικὸς, ὥς οὐδὲ
15 χεῖρον τῆς κακῆς, ἥτις χωρὶς δαλοῦ
τὸν ἄνδρα καίει καὶ γηράσαι πρὸ ὥρας
ποιεῖ κακολοχοῦσα. δειπνολό-
χης δὲ τῆς λάθρα ἐσθιούσης καὶ μὴ
φανερῶς.

cf. Miller 84.

2 Ἑ(ματικόν) scripsi: ρη( ) AB 2 οὕτως - 7 ἀγαθῆς om. B
3 ἐν Ἑργοῖς - 15 κακῆς om. EM (cf. 262, 48) 5 τοι A: τι Hes. 9 ἡ
τ' ἄνδρα usque ad finem om. B 11 δαλοῖο Stobaei codd. quidam, edd.

(Εἶναι φανερόν ὅτι τὸ ἐν τῷ Et. Gen. σχόλιον εἶναι πληρέστερον ἐν συγκρίσει
πρὸς τὸ ἐν τῷ EM, ἀμφοτέρω δὲ προέρχονται ἐκ τῆς αὐτῆς πηγῆς μὴ ἐχούσης σχέ-
σιν πρὸς τὰ γνωστὰ παλαιὰ σχόλια).

Pertusi 71,3s.

γηράντεσσι : [ἀντὶ τοῦ
τοῖς γηρῶσιν] ἀπὸ τοῦ γήρημι γέ-
γονεν.

cf. Pertusi 214,5s.

... καὶ τὴν καίουσαν ἀνευ δα-
λοῦ καὶ τὴν ὠμόν τὸ γῆρας τῷ ἀνδρὶ
τιθεῖσαν... (cf. EM 262, 48 :

... καὶ Ἡσίοδος... τῆς κακῆς
λοχούσης, τῆς λάθρα ἐσθιούσης καὶ
μὴ φανερῶς· ἥτις χωρὶς δαλοῦ τὸν
ἄνδρα καίει, καὶ γηράσαι πρὸ ὥρας
ποιεῖ).

δυσπέμφελος· δυσάρεστος,
χαλεπός, δυσκίνητος. Ἡσίοδος (Op.
618)· εἰ δέ σε ναυτιλίας
δυσπεμφέλου ἕμερος αἶ-
5 ρεῖ, / καὶ πάλιν (Op. 722-723)·
μὴ δὲ πολυξείνου δαιτὸς
δυσπέμφελος εἶναι / ἐκ
κοινοῦ· πλείστη δὲ χά-
ρις, δαπάνη τ' ὀλιγίστη·
10 τουτέστιν μὴ ἀποτρέπου, φησὶν, τὰς
τῶν φίλων εὐωχίας, μὴδὲ δυσάρεστος
καὶ δυσπειθὴς ἐν τούτῳ γένῃ· ἡ γὰρ
ἐξ ἑκατέρων εὐωχία καὶ δαπάνη
κουφίζει καὶ ἀνάπαυσιν πολλὴν ἔχει.
15 οὕτως εὖρον ἐν Ἡσιόδου σχολίοις· ἐ-
τυμολογίαν δὲ αὐτοῦ οὐδαμοῦ· ἐγὼ
δ' ὥς οἶμαι, δυσπέμφελος ἢ εἰρησθαι
ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν δυσπετούντων
σιτίων.

5 καὶ πάλιν - 16 οὐδαμοῦ om. B cum EM 16 ἐγὼ δ' A: γίνεται δὲ B
εἴρηται EM 17 ὥς οἶμαι om. EM 18 δυσπ. εἰρ. om. B cum EM fortasse
εἴρηται; cf. EM 19 λέγεσθαι post σιτίων A

δωροφάγους· ἐκφαντικῶς ἀ-
σώτους, ἐκ τῶν δώρων τρεφομένους.
Ἡσίοδος (Op. 38-39)· ἀρπάζων
ἐφόρεις μέγα κυδάνων
5 βασιλῆας / δωροφάγους,
οἵ[ον] τήνδε δίκην ἐθέλου-
σι δικάσσαι. σχολίον· κυ-
δάνων· τιμῶν δωρικῶς. τήνδε
δίκην· ἵνα σοὶ τήνδε δίκην χα-
10 ρίσωνται.

cf. Miller 95.

3 Ἡσίοδος usque ad finem om. EM 3 Ἡσίοδος - 5 δωροφάγους

Pertusi 221,15s.

μὴ δὲ πολυξείνου... μὴ
ἀποστρέφου, φησὶ, τὰς τῶν φίλων
εὐωχίας· ἡ γὰρ ἐξ ἐράνων εὐωχία
καὶ δαπάνην ἐξικουσεύει καὶ πολλὴν
ἀνάπαυσιν ἔχει.

Pertusi 22,6s.

〈κυδάνων βασιλῆας〉
τιμῶν...

Pertusi 22,15s.

〈δωροφάγους〉· ἀσώτους·
ἐκ τῶν δώρων τρεφομένους.

om. B 6 οἶον AB: οἱ Hes. δωροφάγοι οἱ B ἐθέλοντι δικάσσαν Schoe-
mann 8 δωρικῶς τήνδε δίκ. om. B 9 τήνδε B: τήν A

(Τὸ πρῶτον μέρος τοῦ λήμματος καὶ ἐν τῷ EM. Ἀλλὰ τὸ σχολίον τοῦ Et.
Gen. πέρα τῆς ἐρμηνείας τοῦ τιμῶν εἰς οὐδὲν τῶν παλαιῶν σχολίων ἀντι-
στοιχεῖ).

δῶτη (Hes. Op. 355)· δῶτη
μὲν τις ἔδωκε· μεταδοτικῶ,
εὐσεβεῖ, ἢ ὅτι εἰς ἀπανθρωπίαν παρί-
στησι τὸν βίον ὁ Ἡσίοδος· εἰ γὰρ
5 ἐκδεξόμεθα 〈μὴ〉 μεταδιδόναι τισὶν
ἕως λάβωμέν τι παρ' αὐτῶν, οὐδὲν οὐ-
τε ληψόμεθα οὔτε δώσομεν· ἀλλὰ τῷ
μέντοι μεταδοτικῶ, καὶ εἰ μὴδὲν ἔχοι,
φαίνεται δὲ ὅτι ἐδίδου εἴπερ εἶχεν με-
10 ταδιδόναι· τῷ δὲ μὴ τοιούτῳ μὴ με-
ταδίδου. αὐτὸ γὰρ φησὶν ἐξηγούμενος
δῶτη μὲν τις ἔδωκεν, ἀ-
δῶτη δ' οὐ τις ἔδωκεν,
τουτέστιν τῷ μεταδοτικῶ ἔδωκε τις,
15 τῷ δὲ μὴ οὕτως οὐκ ἔδωκε τις.

3 ἢ ὅτι usque ad finem om. B cum EM 5 〈〉 e schol.

ἐπάχνωσεν· σημαίνει τὸ ἐλύ-
πησεν, ἐφθίρειν· ἡ μεταφορὰ ἀπὸ τῆς
πάχνης τῆς φθειρούσης καὶ φρίκην
ἐμποιοῦσης καὶ λυούσης τὰ φυτά. Ἡ-
5 σίοδος (Op. 356-360)· δὼς ἀγα-
θή, ἀρπαξ δὲ κακὴ, θανά-
τοιο δότειρα ἕως τὸ (Op. 360)·
καί τε μικρὸν ἐόν, τό-
γ' ἐπάχνωσεν φίλον· ἦτορ.
10 σχολίον· ἡ μὲν δόσις ἀγαθή, ἡ
δ' ἀρπαγὴ κακὴ καὶ θάνατον δίδωσιν·
ὁ γὰρ ἀφ' ἑαυτοῦ διδοὺς καὶ μέγα τι

Pertusi 119,9s.

δόμενός κε δῶ: εἰς
ἀπανθρωπίαν παρείσῃσι τὸν βίον
ὁ Ἡσίοδος· εἰ γὰρ ἐκδεξόμεθα μὴ
μεταδιδόναι τισὶν ἕως οὐ λάβωμεν,
οὐδὲν οὐτε ληψόμεθα οὔτε δώσομεν·
ἀλλ' ὁ βούλεται λέγειν τοιοῦτόν
ἐστι· τῷ μέντοι μεταδοτικῶ, εἰ καὶ
μὴδὲν ἔχη, φαίνεται δ' ἂν ὅτι ἀεὶ
ἐδίδου· εἴπερ εἶχεν, μετεδίδου τῷ
τοιούτῳ. αὐτὸς γὰρ φησὶν ἐπεξη-
γούμενος δῶτη μὲν τις ἔ-
δωκε, τουτέστι τῷ μὲν μεταδο-
τικῶ ἔδωκε τις, τῷ δὲ μὴ οὐκ ἔδωκε
τις.

Pertusi 120, 5.

... τῷ μεταδοτικῶ, τῷ εὐσεβεῖ.

cf. ἐπάχνωσεν... τῆς φθει-
ρούσης τὰ φυτά V (v. EM app.
1013 F).

† δὲ θέλων χαίρει διδούς, ἐὰν δὲ ἀρπα-
γῇ καὶ βίῃ ἀφέληται τις, καὶν εὐτελὲς
15 ἢ τὸ ἀρπαζόμενον, λυπεῖ τὸν ἀποστε-
ρούμενον.

cf. Miller 118.

1 ἐπάχνωσεν - 3 πάχνης A (f. 126^v); totus textus A (f. 149^v)
4 Ἡσίοδος usque ad finem om. B cum V (v. EM app. 1013 F)
7 τὸ A, recte τοῦ 13 † δὲ A; an δοῦναι vel δῶ(ρον)?

1. (Τὸ ἕως τὸ σημαίνει ὅτι ὁ γραφεὺς ἔχει πρὸ ὀφθαλμῶν ἐν τῷ προτύπῳ ὁ-
λόκληρον τὸ κείμενον, ὅπερ χάριν συντομίας δὲν ἀντιγράφει. Τὴν αὐτὴν μέθοδον σύν-
τομέσεως παρατηροῦμεν καὶ ἐν τοῖς παλαιοῖς σχολίοις· ὅρα Pertusi 231, 17).

ἡμερόκοιτος· ὁ τὴν ἡμέραν
καθεύδων, τὴν δὲ νύκτα ἀγρυπνῶν
τουτέστιν < ὁ > κλέπτῃς· Ἡσίοδος
5 < ἐν > Ἔργοις καὶ Ἡμέραις (605)
μὴ ποτέ σ' ἡμερόκοιτος
ἀνὴρ ἀπὸ χρόμαθ' ἔληταί.

Pertusi 195, 48.

ἡμερόκοιτος ἀνὴρ· ὁ
κλέπτῃς, ὁ τὴν ἡμέραν μὲν ὑπνῶν,
τὴν δὲ νύκτα ἀγρυπνῶν.

3 ὁ κλ. schol EM : κλέπτῃς AB 4 < > addidi· Ἔργοις καὶ Ἡμέ-
ραις om. B cum EM.

ἰδάλιμου· τοῦ ἰδρῶν ποιοῦν-
τος· ἢ τοῦ διαυγοῦς καὶ καθαροῦ, ὡς
παρ' Ἡσιόδῳ (Op. 414-415)· ἡμὸς
δὲ λήγει μένος ὀξέος ἡε-
5 λίοιο / καύματος ἰδάλι-
μου μετοπωρινοῦ ὀμβρῆ
σαντος.

σχόλιον· ὅτι ἐν τῷ χειμῶνι καὶ
ἡ δύναμις τοῦ ἡλίου ἀσθενεστέρα ἐ-
10 στί. ἔστιν οὖν ῥῆμα ἰδίω, τὸ ση-
μαῖνον τὸ ἰδρῶ, ἰδίον· ὡς ἐνόησα, ἐκ
τούτου γίνεται ἰδιμος· καὶ πλεονα-
σμῷ τῆς αλ συλλαβῆς ἰδάλιμος. Ὡ-
ρίων.

Pertusi 142, 218.

... < καύματος > ἰδάλι-
μου, ἢ τοῦ ἰδρω(το)ποιοῦ· ὁ μὲν
γὰρ χειμῶν στυγνός· καὶ γὰρ ἐν τῷ
χειμῶνι ἡ δύναμις τοῦ ἡλίου ἀσθε-
νεστέρα ἐστί...

cf. Miller 163.

2 ὡς παρ' Ἡσιόδῳ A : Ἡσίοδος B cum EM 6 μετοπωρινοῦ ὀμβρῆ-
σαντος om. EM μετοπωρινόν Hes. 8 σχόλιον om. B 13 Ὡρίων V (v.
EM app. 1329 F) : ep. A om. B

(Τὸ λῆμμα ἐν τῷ κώδικι V (ὅρα EM app. 1329 F) προέρχεται ἀπ' εὐθείας ἐκ τοῦ
Et. Gen., ἀλλὰ καὶ τοῦ EM τὸ λῆμμα προῆλθεν ἀναμφιβόλως ἐκ τοῦ Et. Gen. Ἀποτε-
λεῖται ἐκ τοῦ σχολίου καὶ ἐξ ἐτέρου γραμματικοῦ σχολίου, εἰλημμένου ἐκ τοῦ Ὡρίωνος
(ὅρα Orionis Thebani Etymologicum, 80, 1, ἐκδ. Sturtz), ἀντλήσαντος ἀπὸ τοῦ Φι-
λοζένου (πρβλ. καὶ Gaisford ἐν EM, ἐνθ' ἀνωτ.).

κακὸ χαρτος· ἀμφίβολον· ἢ-
τοι γὰρ ἢ ἐπὶ κακοῖς χαίρουσα, ἢ ἐφ'
ἢ οἱ κακοὶ χαίρουσι· Ἡσίοδος ἐν
Ἔργοις καὶ Ἡμέραις (27-29)· ὦ
5 Πέρση, σὺ δὲ ταῦτα πεῖ
συγκάτθεο θυμῷ, / μὴ δέ
σ' Ἔρις κακὸ χαρτος ἀπ'
ἔργου θυμὸν ἐρύκοι / †
νεῖκη· ὁ πιππεύων † ἀ-
10 γορῆς ἐπακουδὸν ἐόντα.

σχόλιον· ἡ κακὴ φιλονεικία μὴ
σὲ κωλύσῃ ἀπ' ἔργου εἰς τὸ περιβλέ-
πεσθαι φιλονεικίας καὶ ἀκροάσεις ῥη-
μάτων· καὶ φησι παρακατιῶν ὅτι, μὴ
15 ἔχων, φησί, πλοῦτον ἐν τῷ οἴκῳ αὐ-
τοῦ ὀφείλει ποτὲ μὲν ἐργάζεσθαι ποτὲ
δ' ἀκροᾶσθαι. κάμνε, φησί, καὶ τό(τε)
φιλονεικεῖς· τοῦτο εἶπεν, ἵνα κατὰ
μέρος αὐτοῦ ἐπάρῃ τὸ φιλονεικεῖν ἐπὶ
τὸ ἐργάζεσθαι.

cf. Miller 175.

1 ἀμφίβολον e schol. (Pertusi 18, 16) scripsi : ἀμφίβολος EM ἀμφι-
βολία B ep. A 2 ἢ om. A 3 ὡς φησιν Ἡσίοδος B 3 ἐν Ἔργοις - 6 θυμῷ
om. B 3 ἐν Ἔργοις etc. usque ad finem om. EM 6 ἐνικάτθεο Hes. 8 ἐρύ-
κοι usque ad finem om. B 8 ἐρύκοι Hes. : ευρύκοι A 11 σχο(λίον) Amg.

Pertusi 18, 16s.

< κακὸ χαρτος >· ἀμφίβολον
τὸ κακὸ χαρτος· ἢ τοι γὰρ ἢ
ἐπὶ κακοῖς χαίρουσα ἢ ἐφ' ἢ οἱ κα-
κοὶ ἐπιχαίρουσιν.

Pertusi 18, 6s.

μὴ δέ σ' Ἔρις κακὸ χαρ-
τος· μὴ δέ σ' Ἔρις, φησί, τουτέστιν
ἡ φιλονεικία, κωλύσῃ ἀπ' ἔργου εἰς
τὸ περιβλέπεσθαι φιλονεικίας καὶ
ἀκροᾶσθαι ῥημάτων καὶ φημῶν κι-
νουμένων ἐν ἀγορᾷ.

15 φησί; quamquam supra legitur, tamen hoc loco non est delendum, nam verba codicis A: καὶ φησι παρακατιῶν etc. indicant deperditum esse aliter scholium quod sequitur. Secundum itaque φησί ad hoc scholium deperditum probabiliter pertinet. Hoc modo intelligimus: καὶ φησι παρακατιῶν: subjectum est scholiasta, μὴ ἔχων φησί: subjectum est Hesiodus 17 τό<τε> supplevi: τὸ A

κασίγνητος· Ἡσίοδος (Op. 707-716)· μὴ δὲ κασιγνήτω ἴσον ποιεῖσθαι... σχολίων· τοῦ ἀδελφοῦ σου μὴ προτίμα
5 τὸν φίλον σου· ἐὰν δὲ ποιῇ φίλον, μὴ σὺ πρῶτον αὐτὸν ἀτιμάσῃς, μηδὲ καταψεύσῃ αὐτόν· ἐὰν δὲ αὐτὸς ἀρχὴν ποιήσῃ τοῦ ἀτιμάσαι σε, διπλάσιον αὐτῷ τὸ κακὸν καὶ ἀπόδος, μεμνη-
10 μένος ὧν εἰς σὲ διεπράξατο· ἐὰν δὲ πάλιν βουληθῇ διαλλαγῆναι καὶ φιλιωθῆναι σοὶ καὶ προσπέσῃ σοι, δέξαι αὐτόν. ἄθλιος γὰρ ἐκείνος ὅστις ἀπὸ τούτου εἰς τούτον μεταβαίνει φίλον·
15 σὺ δὲ εἴπερ ἔχεις καλὴν ἰδέαν, μὴ ἔσο μικρὸς ἢ μὴ ἡ μωρία σου ἀτιμάσῃ τὴν ἰδέαν σου. μὴ δὲ πολύξεινον· εὐκαταφρόνητον γὰρ τὸ πολλοὺς ξενίζειν, τὸ δὲ ἄξεινον θηριῶδες. μηδὲ
20 κακοὺς εἴπῃς τοὺς ἀγαθοὺς. εἴρηται κασίγνητος παρὰ τὸ κάσις, ὁ ἀδελφός, καὶ τὸ γνῆς γνητός, ὃ σημαίνει τὸν γνήσιον· καὶ † ὀγνῆται οἱ Ῥόδιοι.

1 Ἡσίοδος - 20 τοὺς ἀγαθοὺς om. B cum EM 3 σχολίων Amg. 20 εἴρηται κασίγνητος A: ὁ ἀδελφός· εἴρηται δὲ B om. EM 23 καὶ ὀγν. οἱ Ῥόδ. om. EM ὀγνητῇ pro ὀγνηται legit in B Miller; cf. Choerob. in Theod. 43, 17 Gaisf.: Γνῆτες δὲ λέγονται οἱ Ῥόδιοι, καὶ Ἰγνητες οἱ γνήσιοι Ῥόδιοι; cf. EM 465,1 Ἰγνης: παρὰ τὸ γνῆς γνητός, μετὰ τῆς ἀντωνυμίας γίνεταί Ἰγνης.

Pertusi 216, 15s.

μὴ δὲ κασιγνήτω: τοῦ ἀδελφοῦ σου μὴ προτίμα τὸν φίλον σου· ἐὰν δὲ καὶ ποιήσῃς φίλον, μὴ πρότερος αὐτὸν ἀτιμάσῃς, μηδὲ καταψεύσῃς αὐτοῦ· ἐὰν δὲ αὐτὸς ἀρχὴν ποιήσῃ τοῦ ἀτιμάσαι σε, διπλάσιον αὐτῷ τὸ κακὸν ἀπόδος, μεμνημένος ὧν εἰς σὲ διεπράξατο· ἐὰν δὲ πάλιν βουληθῇ διαλλαγῆναι καὶ φιλιωθῆναι καὶ προσπέσῃ σοι, δέξαι αὐτόν.

Pertusi 219, 16s.

μὴ δὲ πολύξεινον... εὐκαταφρόνητον τὸ πολλοὺς ξενίζειν· τὸ δὲ ἄξεινον [θηριῶδες]... μὴ δὲ κακῶς εἴπῃς τοῖς ἀγαθοῖς.

λιάρων... τὸ δὲ ληναιῶνα, οἶον (Hes. Op. 504-506)· μῆνα δὲ ληναιῶνα, κάκ' ἤματα, βουδώρα πάντα... προτρεψάμενος
5 αὐτὸν τῷ χειμῶνι ἐργάζεσθαι παραιτεῖται ἓνα μῆνα τὸν μεσαίτατον, ἐν ᾧ ψυχρός ἐστίν καὶ πάντα βουδώρα. βουδώρα δὲ ἐστίν τὰ τοὺς βοῦς ἐκδέροντα διὰ τὸ κρύος. Ληναιῶνα δὲ τὸν
10 Χυάχ κατ' Αἰγυπτίους καλούμενον. Ληναιῶν δὲ ἐκλήθη διὰ τὸ τοὺς οἶνους ἐν αὐτῷ εἰσκομίζεσθαι. οὗτος δὲ ὁ μὴν ἀρχὴ χειμῶνός ἐστιν· οἱ δὲ Ληναιῶνα φασιν, ἐπειδὴ Διονύσου ἐορτὴν ἐν τῷ μηνὶ τούτῳ, ἣν Ἀμβροσίαν ἐκάλουν.
15 Ἀμβροσίαν ἐκάλουν. παγάδας δὲ τὰ πάγη, ἢ τὰς πακτοποιοὺς ἡμέρας, ἢ τὰς πάχνας αὐτάς. Ἡσίοδος.

Pertusi 171, 19s.

... Ληναιῶν δὲ εἴρηται διὰ τὸ τοὺς οἶνους ἐν αὐτῷ εἰσκομίζεσθαι· οὗτος δὲ ὁ μὴν ἀρχὴ χειμῶνός ἐστιν... [οἱ δὲ Ληναιῶνα φασιν], ἐπειδὴ Διονύσου ἐορτὴν ἐν τῷ μηνὶ τούτῳ, ἣν Ἀμβροσίαν ἐκάλουν. Pertusi 172, 8s.

〈πηγάδας〉· ἢ τὰς παγεράς καὶ κρυώδεις ἡμέρας ἢ τὰς πάχνας αὐτάς· τῆς χιόνος.

v. Kl. Alpers, Bericht über Stand und Methode der Ausgabe des Et. Genuinum, København 1969, 38-39.

μάζα... Ἡσίοδος (Op. 590)·
μάζα τ' ἀμολγαίῃ γάλα
τ' αἰγῶν· ἀμολγαίῃν, κρα-
τίστην, ἀκμαίαν· τὸ γὰρ ἀμολγὸν ἐπὶ
5 τοῦ ἀκμαίου τίθεται· Ἐρατοσθένης (frg. p. 209 Bernhardt) δὲ ποιμενικήν· Καλλίστρατος (frg. p. 323 R. Schmidt) δὲ τὸν τυρόν φησι· ἢ ἄρτον ἐν γάλακτι ἐζυμωμένον. γά-
10 λα τ' αἰγῶν σβεγγυμένον· ἀντὶ τοῦ παυομένων τοῦ θηλάζειν, καὶ διὰ τοῦτο ψυχρὸν γάλα ἔχουσιν· τῷ γὰρ καιρῷ τοῦ θέρους οὐκέτι θρομβῶδές ἐστι τὸ γάλα, ἀλλ'
15 ὑδαρέστερον καὶ καλόν· ἢ μετὰ τὸν

Pertusi 190, 21s.

ἀμολγαίῃ: ἀντὶ τοῦ κρατίστη, ἀκμαίαν· τὸ γὰρ ἀμολγὸν ἐπὶ τοῦ ἀκμαίου τίθεται. Ἐρατοσθένης (frg. p. 209 Bernhardt) δὲ ποιμενικήν· Καλλίστρατος (frg. p. 323 R. Schmidt) δὲ τὸν τυρόν φησιν ἢ ὄλυναν βεβρεγμένην γάλακτι. μάζα οὖν ἀμολγαίῃ ἢ τυρός ἢ ἄρτος ἐκ γάλακτος ἐζυμωμένος.

Pertusi 191, 2s.

σβεγγυμένον: παυομένων τοῦ θηλάζειν καὶ διὰ τοῦτο ψυχρὸν γάλα ἔχουσιν· τῷ γὰρ καιρῷ τοῦ θέρους οὐκέτι θρομβῶδές ἐστι

τοκετὸν ἀμελγομένων. εἴη πε-
τραίη σκιή· τότε, φησὶν, ἀπὸ
ἔργου ποιήσας ἀνάπαυσον ἑαυτὸν ἐν
κατασκήῳ τόπῳ· βίβλινος δὲ
20 οἶνος ἀπὸ ἀμπέλου οὕτω καλου-
μένης, ἥ ἀπὸ τῶν Βιβλίνων ὀρών.

cf. Miller 209.

1 Ἡσίοδος-3 αἰγῶν om. EM 2 γάλα τ' -4 ἀκμαίαν om. B 7 Καλ-
λίστρατος usque ad finem om. EM 8 τὸν om. A 13 τὸν γὰρ καιρὸν
B 14 θρυμβῶδες A v.l. apud schol. 15 τῶν τοκετῶν A 16 ἀμελγου-
μένων A 13 βίβλινον δὲ οἶνον B 21 ἥ om. B

μαυροῦσι... Ἡσίοδος (Op.
320-321)· χρήματα δ' οὐχ ἀρ-
πακτά, θεόσδοτα πολλὸν
ἀμείνω. / εἰ γάρ τις καὶ
5 χερσὶν βίη μέγαν ὄρκον
ἔως (Op. 315 - 316)· εἰ κεν
ἀπ' ἀλλοτρίων κτεάνων
ἀσεσίφρονα θυμὸν/εἰς ἔρ-
γον στρέψας μελετᾷς βί-
10 ου, ὥς σε κελεύω.

σχόλιον· τῷ παρόντι γάρ,
φησὶ, προσήκει δουλεύειν δαίμονι,
οἷος ἂν ᾦ, κἄν τε πρὸς εὐδαιμονίαν
φέρῃ, κἄν ἄλλως ἐλθεῖν ἀναγκάζῃ·
15 πρὸς γὰρ τὴν τῶν πραγμάτων μετα-
βολὴν ἑαυτὸν μεταβλητέον καὶ συμμε-
ταβάλλεσθαι τοῖς ἐπιπίπτουσιν. διὰ
τὸν Πέερσην γὰρ λέγει ὅτι· οἷας τύχης
ᾦ, κἄν τε πλούσιος κἄν τε μέτριος,
20 τὸ ἐργάζεσθαι καλὸν ἐστὶ· καὶ ἐὰν
ἀπ' ἀλλοτρίων πραγμάτων τὴν ψυχὴν
σου κωλύσης τοῦ ἐπιθυμεῖν καὶ ἐπὶ
τὸ ἐργάζεσθαι τρέψῃς αὐτήν, κάλ-

τὸ γάλα, ἀλλ' ὑδαρέστερον ἢ (τῶν) -
μετὰ τοκετὸν ἀμελγομένων.

Pertusi 190,16s.

Βίβλινος οἶνος· ἥτοι ἀπὸ
ἀμπέλου οὕτω καλουμένης...

Pertusi 105,15s.

... τῇ τύχῃ ὅποιος τυγχάνεις,
κἄν τε μέτριος κἄν τε πλούσιος, τὸ
ἐργάζεσθαι καλόν· καὶ ἐὰν ἀπ' ἄλλο-
τρίων πραγμάτων τὴν ψυχὴν κωλύ-
σης τοῦ ἐπιθυμεῖν καὶ ἐπὶ τῷ ἐργά-
ζεσθαι τρέψῃς αὐτήν, ἄμεινον.

Pertusi 105,20s.

... ἡγοῦν οἷος εἶ τὸν βίον, κἄν
τε πλούσιος κἄν τε πέννης, τὸ ἐργά-
ζεσθαι καλόν ἐστὶ...

Pertusi 108,2s.

... ἡ αἰδῶς κακῇ τῷ μὴ ἔχοντι,
τῷ δὲ πλούσιῳ κακὸν τὸ θάρσος.
Pertusi 108,8s.

... οὐ τὰ ἐξ ἀρπαγῆς, ἀλλὰ τὰ
ἐκ θεοῦ διδόμενα πολὺ κρείττονα.

Pertusi 109,3s.

... ἐὰν γάρ τις τῇ δυνάμει τῶν
χειρῶν ἀρπάσας πρὸς τοῦτοις καὶ
ἐπιτοκήσῃ ἢ ὁ τοιοῦτος ἀπὸ ψευδο-
μαρτυρίας κτήσεται τι, οἷα πολλὰ
συμβαίνει, ὅταν τὸ κέρδος ἐξαπατή-
σῃ τὸν νοῦν αὐτοῦ... καὶ τὸ δίκαιον

λίον· ἡ αἰδῶς, ἡ μὲν ὠφελεῖ, ἡ δὲ
25 βλάπτει· ἡ αἰδῶς κακῇ τῷ μὴ ἔχοντι·
τῷ δὲ πλούσιῳ κακὸν τὸ εἶναι θρασὺν
καὶ τολμηρόν· χρήματα δὲ καὶ πλοῦ-
τον οὐ τὰ ἐξ ἀρπαγῆς, ἀλλὰ τὰ ἐκ θεοῦ
διδόμενα. ἐὰν γάρ τις, φησὶ, τῇ δυνά-
30 μει τῶν χειρῶν αὐτὰ ἀρπάσας, πρὸς
τούτοις καὶ ἐπιτοκήσῃ, ἥτοι ὁ τοιοῦ-
τος ἐκ ψευδομαρτυρίας κτήσεται τι,
οἷα συμβαίνει ταῦτα γίνεσθαι, ὅταν
τὸν νοῦν τὸ φιλοκερδὲς καὶ ἡ φιλαρ-
35 γυρία τυφλώσῃ, τότε δὲ τὸ δίκαιον
τοῦ ἀδίκου ὀπίσω ᾗ, τῶν δὲ τοιού-
των καὶ οἱ οἴκοι εὐχερῶς φθείρονται
καὶ αὐτοὶ ἀφανεῖς γίνονται καὶ ἐπ'
ὀλίγον χρόνον ἔσται ὁ πλοῦτος αὐτῶν.

ὀπίσω γένηται τοῦ ἀδίκου, τοῦ τοι-
οῦτου ὁ οἶκος εὐχερῶς φθείρεται καὶ
αὐτὸς ἀφανὴς γίνεται καὶ ἐπ' ὀλί-
γον χρόνον ἔσται ὁ πλοῦτος.
Pertusi 109,11s.

... ἐὰν γάρ τις τῇ δυνάμει τῶν
χειρῶν ἀρπάσας ἢ ψευδάμενος ἢ ἐ-
πιτοκήσας κτήσεται τι τῇ φιλαρ-
γυρίᾳ τὸν νοῦν τυφλωθεὶς, αὐτὸς τε
καὶ ὁ οἶκος αὐτοῦ φθείρεται καὶ ἐπ'
ὀλίγον χρόνον ἔσται ὁ πλοῦτος αὐ-
τοῦ.

1 Ἡσίοδος usque ad finem om. B cum EM 5 χερσὶ Hes. ὄρκον A:
ὄλβον Hes. 8 εἰς A : ἐς Hes. 9 τρέψας Hes. 14 ἀναγκάζοι A 16 συμμε-
ταβάλλεσθαι A 22 τοῦ schol.: τὸ A 23 κάλλιον A 32 κτήσεται A:
κτήσεται schol.

(Εἰς τὴν σειρὰν τῶν διαζεύξεων : κἄν τε πλούσιος κἄν τε πέννης
ὥς καὶ εἰς τὴν φράσιν καλὸν ἐστὶ ἀντιστοιχεῖ τὸ παρὰ Pertusi 105, 20 ἐξ. σχό-
λιον. Τὴν βᾶσιν ὅμως τοῦ μέρους τούτου τοῦ παρόντος ἐν τῷ Et. Gen. σχολίου ἀπε-
τέλεσε τὸ παρὰ Pertusi 105,15 ἐξ. σχόλιον. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὁ διασκευαστὴς
τοῦ ἐν τῷ Et. Gen. σχολίου ἐγνώριζεν ἀμφοτέρω τὰ ἐν λόγῳ παλαιὰ σχόλια. Ἐξ ἄλλου
ἢ ἐν τῷ Et. Gen. θέσις τῶν στ. 315-316 μετὰ τοὺς στίχους 320 ἐξ. οὐδεμίαν διὰ τὴν
παράδοσιν τοῦ Ἡσιοδοτείου κειμένου σημασίαν δύναται νὰ ἔχῃ, διότι προφανῶς ἡ σειρὰ
αὕτη τῶν στίχων ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν σειρὰν ἐρμηνείας καὶ οὐχὶ πρὸς τὸ πραγματικὸν
κείμενον. Ἐν ἄλλαις περιπτώσεσιν, ἀντιθέτως, ὁ σχολιαστὴς εἶναι πιστὸς εἰς τὸ κεί-
μενον τοῦ Ἡσιοδοτείου. Οὕτως εἶναι χαρακτηριστικὴ ἡ πληροφορία αὐτοῦ : Pertusi 169,
23 : [496 - 497] (cf. post sch. ad vv. 491-492) : ἰστέον τοῖς μεταγρά-
φουσιν ὅτι οἱ δύο οὗτοι στίχοι ἀνεξήγητοι ἔκκειντο ἐν τῷ
πρωτοτύπῳ βιβλίῳ, ὅθεν μετέγραφον, διὸ παρηκα καὶ
τὴν τούτων ἐξήγησιν. Ἐκ τούτων συνάγεται ὅτι α) ὁ σχολιαστὴς εἶχε πρὸ
αὐτοῦ ἐσχολιασμένον κείμενον, ἐξ οὗ ἦντλει, β) ἐν τῷ «πρωτοτύπῳ» τούτῳ δὲν ἠρμη-
νεύοντο οἱ στίχοι 496-497, διότι προφανῶς παρελείποντο καὶ ἐν τῷ προτύπῳ αὐτοῦ. Τοῦ
προτύπου τούτου ἀπόγονος εἶναι ὁ C κώδιξ τῶν σχολίων, ἐξ οὗ ἐλλείπουν ὡσαύτως οἱ
ἐν λόγῳ στίχοι, ὥς καὶ τὸ πρότυπον, ἐξ οὗ προέκυψαν τὰ ἐν τῷ Et. Gen. (κώδιξ A) σχό-
λια, διότι καὶ ἐν τῷ A παραλείπονται οἱ στίχοι (πρβλ. Rzach ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἑρ-
γῶν καὶ Ἡμερῶν, κριτ. ὑπόμν. στ. 496).

μωμαίνειν (Hes. Op. 755-756)· μηδ' ἱεροῖσιν ἐπ' ἱαίσοι μένοισι κυρήσας / μωμαίνειν αἰδέηλα...
5 σχόλιον· μηδὲ ἐὰν συμβῇ σοι ἐν ἱεροῖς εὐρεθῆναι ἀδήλως κατὰ σαυτὸν καὶ ἐν τῇ σεαυτοῦ ψυχῇ μέμψῃ τὰ μυστήρια· ταῦτα γὰρ ὁ θεὸς πάνυ μέμφεται.

cf. Miller 219.

lemma om. EM 1,4 μωμαίνειν AB: μωμεύειν Hes. 3 αἰθομένοισι Hes. 5 σχόλιον usque ad finem om. B 5 σχόλιον) Amg.

(Ἐνῷ ὁ ἐτυμολόγος παραλαμβάνει ἐκ τῆς πηγῆς αὐτοῦ τὸ πρῶτον σχόλιον, εἶναι χαρακτηριστικὸν ὅτι χρησιμοποιοῖ ἐκ τοῦ δευτέρου τὴν λέξιν ἀδήλως).

νήριτος· Ἡσίοδος (Op. 511)· καὶ πᾶσα βοῶν τότε νήριτος ὕλη· συμμέμυκε ἀντὶ τοῦ συμπέπτωκε διὰ τὴν πυκνότητα τοῦ 5 κρύους· λέγει γὰρ τοῦ βορέου πνεύσαντος (Op. 508)· μέμυκε δὲ γαῖα καὶ ὕλη.
νήριτος, μεγάλη, πρὸς ἣν οὐδεὶς φιλονεικῆσειεν διὰ τὸ πλῆθος.

cf. Miller 221.

2 καὶ πᾶσα - 8 νήριτος om. EM 3 ἀντὶ τοῦ B: ἀν A

οἰνοχόην· (Hes. Op. 744-745)· μηδέ ποτ' οἰνοχόην... Ἡσίοδος ἐν Ἔργοις καὶ Ἡμέραις· οἶον μηδέποτε προκείσθω τὸ πίνειν· μόνοι 5 γὰρ οἱ πλείω πίνοντες αἰεὶ ἔχουσι

Pertusi 230,20s.

...μηδὲ ἐὰν συμβῇ σοι ἐν ἱεροῖς εὐρεθῆναι μέμψῃ τὰ μυστήρια· ταῦτα γὰρ ὁ θεὸς πάνυ μέμφεται. cf. Pertusi 230, 23s.

...μη ἀδήλως κατὰ σεαυτὸν καὶ ἐν τῇ ψυχῇ σου μωμεῖν τὰ ἱερά.

Pertusi 173,9s.

μέμυκε δὲ γαῖα καὶ ὕλη· ἥτοι συμμέμυκε καὶ οἶονει συμπέπτωκε διὰ τὴν πυκνότητα τοῦ κρύους...

Pertusi 173,10s.

νήριτος ὕλη· ἡ μεγάλη καὶ πολλή, πρὸς ἣν οὐδεὶς φιλονεικῆσειε διὰ τὸ πλῆθος.

Pertusi 227,2s.

οἰνοχόην· κύαθον λέγουσι. τοῦτο δὲ εἶπεν, ἐπεὶ ὁ κρατὴρ ἱερός ἐστι καὶ κοινός· ἡ δὲ οἰνοχόη διακονητικὴ ἢ τὸν οἶνον ἐκάστω διανέμωσα· ἀπαγορεύει οὖν μὴ τὸ χεῖ-

πρόχειρον ἐπὶ κρατῆρος τὴν οἰνοχόην· ἢ ἐπειδὴ ὁ κρατὴρ ἱερός ἐστιν, ἢ δὲ οἰνοχόη διακονητικὴ· ἀπαγορεύει οὖν μὴ τὸ χεῖρον ἐπίπροσθεν ποιήσης 10 τοῦ βελτίονος καὶ τοῦ δεχομένου καὶ φυλάττοντος τὸ ἐξαντλοῦν καὶ ἀναλίσκον.

cf. Miller 224.

lemma om. EM 2 μηδέποτ' ἐς B 3 Ἡμέραις om. A 4 τὸ οἶνεῖν B 5 ἔχουσιν B 6 πρόχειρον om. B 7 ἢ ἐπειδὴ - 8 οἰνοχόη om. B 8 δρακονητικὴ A ἔστι δὲ διακονητικὴ B 11 φυλάσσοντος B ἀναλίσκων B

(Ὁ Miller, ἐνθ' ἀνωτ., μετέβαλε τὸ καίμενον τοῦ κώδικος B προσαρμόσας αὐτὸ εἰς τὸ καίμενον τῶν παλαιῶν σχολίων).

ὁ ρηξ· σημαίνει δὲ τὸν κλάδον· παρὰ τὸ ἔρπειν καὶ ὀρούειν εἰς ὕψος πεποιήται· Ἡσίοδος (Op. 467-469)· ἀρχόμενος τὰ πρῶτ' ἀρό- 5 τρου... / ...μεσάβων.
σχόλιον· ἀρχὴν δὲ ποιούμενος τοῦ ἀροτριᾶν, μόνον τοῦ ἐπιβαλεῖν σὲ τῆς ἐχέτης τῇ χειρὶ, εὐθέως τὸν ὄρημα ἐπὶ τὰ νῶτα τῶν βοῶν ἔκτεινον, 10 ὡς ἂν πρόθυμος γένοιο· μέσσαβος δὲ ὁ περὶ τὸν ζυγὸν πλατὺς ἱμάς· εἰς ὅ(ν) κερκὶς ξυλίνῃ ἐντίθεται· ὅπερ ἔνδρουον καλεῖται· ἔνδρουον εἶπεν ἢ καθ' ὃ ξύλινον ἢ ἐκ δρυός.

1 ὄρημαξ A 3 πεποιήται (Ἡσίοδος EM) usque ad finem om. B cum EM 4 ἀρότου Hes. 12 ὅ(ν) addidi ξυλίνῃ scripsi: ξυλί(ι ex η facto) νης A 13 εἶπεν scripsi: cp. A

πημα· σημαίνει τὴν βλάβην καὶ τὸ κακόν· παρὰ τὸ πῆθω, τὸ σημαῖ-

ρον ἐπίπροσθεν ποιεῖσθαι τοῦ βελτίονος καὶ τοῦ δεχομένου καὶ φυλάττοντος τὸ ἐξαντλοῦν καὶ ἀναλίσκον, καὶ μὴ τοῦ δικαίου ὑπερέχειν τὸ ἄδικον· ἄλλοι δὲ λέγουσι· μηδέποτ' ἐν δειπνῷ πρόσκεισο τῷ πίνειν· μόνοι γὰρ οἱ αἰεὶ πίνοντες αἰεὶ ἔχουσιν ἐπὶ τοῦ κρατῆρος τὴν οἰνοχόην.

Pertusi 159,12s.

μεσάβων· ὁ πρὸς τὸν ζυγὸν πλατὺς ἱμάς ὃς εἰς τὸ μέσον τοῦ ζυγοῦ ὦν εἰς τὴν ξυλίνην κερκὶν ἐντίθεται, ἥτις ἐνδρουον καλεῖται, παρ' ὅσον ξύλινον ἢ χλωρόν, ἢ ὅτι πᾶν ξύλον δρυὸς καλεῖται.

cf. Pertusi 115,18s.

... ταῦτα τὴν τῶν γειτόνων εἰς

νον τὸ πάσχω, γίνεται πῆμα. Ἡσίο-
δος (Op. 344-348)· εἰ γὰρ τοι
5 καὶ χρῆμ' ἐγχώριον ἄλλο
γένηται, / γείτονες ἄζω-
στοι ἔκκον ἕως (v.348)· οὐδ' ἂν
βοῦς ἀπόλοιτο, εἰ μὴ γεί-
των κακὸς εἴη. οἱ γνήσιοι φίλοι
10 ἀναγκαιότεροι καὶ σπουδαιότεροι τῶν
συγγενῶν· αὐτεπάγγελτοι δὲ καὶ προ-
θύμως τρέχουσιν ὥς μὴ περιμένειν τὸ
ζώσασθαι ἀσχολούμενοι, ἀλλὰ γυμνοὶ
τοῖς σώμασιν ὑπὸ προθυμίας τοῖς
15 γείτοσι τρεχόμενοι, οἷον οὕτω ταχεῖς
ὥς μονονουχὶ γυμνοὶ ἔλθειν. οὐδ'
ἂν βοῦς· ἐνιοὶ βοῦν ἐδέξαντο τὴν
γυναῖκα. οὐδ' ἂν γυνὴ μοι-
χευθεῖη, εἰ μὴ γείτων
20 κακὸς εἴη.

cf. Miller 243.

3 γίν. πῆμα om. B cum EM 3 Ἡσίοδος usque ad finem om. EM
5 χρῆμ' A Hes.: πῆμα B 9 οἱ γνήσιοι usque ad finem om. B 16
μονονουχὶ schol.: μονου[(χ)] A 18 μοιχευθεῖη schol.: μοιχυθῇ A.

(Ὁ Miller, ἐνθ' ἄνωτ., ἐσφαλμένως μετέγραψε καὶ ἀντὶ ἕως καὶ ἀπόλοιτο·
ἀντὶ ἀπόλοιτο).

πίθος· παρὰ τὸ πῖω, ἀφ' οὗ ἐ-
στιν πιεῖν. Ἡσίοδος (Op. 368)· ἀρ-
χομένου δὲ πίθου καὶ
λήγοντος κόρεσσασθαι.
5 σχόλιον· λέγουσιν τινες ἀλ-
ληγορικῶς τὸν λόγον εἶναι περὶ τῆς
ἡλικίας, ὥστε ἀρχόμενον αὐτὸν καὶ
γηρῶντα ἀπολαβεῖν, κατὰ δὲ τὴν μέ-
σῃ ἡλικίαν ἐργάζεσθαι. ἄλλως·
10 ἐν' εἴπῃς ὅτι κατὰ τὴν ἀρχὴν καὶ κατὰ

τὸ βοηθεῖν ἡμῖν ἐν ταῖς χρεαῖς προ-
θυμίαν παρίστησιν ἄζώστων ἐκτρε-
χόντων καὶ μονονουχὶ γυμνῶν, μὴ
δεομένων περιμεῖναι ζωσαμένους
ἐξελεῖν, ἀλλ' ἅμα τῷ συναισθῆσθαι
τῆς χρεαῖς τὴν παρ' ἑαυτῶν συμμα-
χίαν ἔτοιμον παρεχόντων.

Pertusi 117,18s.

... ἐνιοὶ δὲ βοῦν ἐδέξαντο τὴν
γυναῖκα ἀπὸ τοῦ ἀλφεσίβοια, ὅτι
οὐδ' ἂν γυνὴ μοιχευθεῖη, εἰ μὴ γεί-
των κακὸς εἴη.

Pertusi 124,8s.

ἀρχομένου δὲ πίθου·
... τινὲς δὲ ἀλληγορικῶς λέγουσι
τὸν λόγον εἶναι τῆς ἡλικίας ὥστε
ἀρχόμενον αὐτὸν καὶ γηρῶντα ἀπο-
λαβεῖν, κατὰ δὲ τὴν μέσσην ἡλικίαν
ἐργάζεσθαι.

Pertusi 124,13s.

... ἵνα εἴπῃ κατὰ τὴν ἀρχὴν καὶ
κατὰ τὸ τέλος τοῦ πίθου ἐσπουδα-

τὸ τέλος τοῦ πίθου ἐσπουδασμένως πί-
νειν ὥς ἀσθενεστέρου τοῦ οἴνου εἶναι·
ὁ γὰρ μεταξὺ οἶνος ἰσχυρότερός τε
ἅμα καὶ ἐπίπονος.

cf. Miller 244.

2 Ἡσίοδος om. A 2 Ἡσίοδος usque ad finem om. EM 3 πίθου A 5
σχόλιον usque ad finem om. B 10 εἴπῃ schol. 12 εἶναι A: recte ὄντος

πλειῶν· ... τὰ δὲ εἰς ὧν
περιεκτικὰ ὀξύνεσθαι θέλουσιν· Ἡ-
σίοδος (Op. 617)· πλειῶν δὲ
κατὰ χθονὸς ἄρμενος εἴη.
5 σχόλιον· ἐὰν γὰρ ταῦτα ποιή-
σῃς, ὁ ἐνιαυτός σοι ἐστὶν ἀρμόδιος.

cf. Miller 247.

2 Ἡσίοδος om. A 4 εἴη A B cum codd. Hes.: εἴσιν Haupt 6 σοι
A cum schol.: σὸς B

πτόροθος (Hes. Op. 421)·
οὐχ' εὖρον τὴν ἐτυμολογίαν· οἶμαι
δ' ὅτι παρὰ τὸ πτεῖρω γίνεται πτόρος,
ὥς φθείρω φθόρος καὶ σπείρω σπόρος·
5 καὶ πλεονασμῷ τοῦ θ πτόροθος. Ἡ-
σίοδος (Op. 420-421)· τῆμος ἀ-
δηκτοτάτη πέλεται τμη-
θεῖσα σιδήρῳ / ὕλῃ.

σχόλιον· τότε γὰρ, φησί, στε-
10 ρεὰ ἐστὶν ἡ ὕλη μὴ εἴκουσα τῷ δά-
κνεσθαι † ἀδυναρῶτ(ερον?) †, τό-
τε ἂν μνήμην ποιούμενος τοῦ εὐκαί-
ρου ἔργου ξύλον δεῖ κόπτειν καὶ χρῆ-
σθαι αὐτοῖς.

σμένως πίνειν ὥς ἀσθενεστέρου· ὁ
γὰρ μεταξὺ οἶνος ἰσχυρότερος ἅμα
καὶ ἐπίπονος.

Pertusi 198,5s.

ἄρμενος εἴη· ἐὰν ταῦτα
ποιήσῃς, ὥς σοι διατίθεται, ὁ ἐνι-
αυτός, φησιν, ὁλος ἀρμόδιός σοι
πρὸς ἐργασίαν ἔσται.

Pertusi 143,22s.

... καὶ τότε στερεὰ ἐστὶν ἡ ὕλη
μὴ εἴκουσα τῷ δάκνεσθαι.

cf. Pertusi 141,25s.

τότε γὰρ ὡραίαν εἶναι τὴν ὕλοτο-
μίαν κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον γινο-
μένην.

3 δ' A: δὲ B 5 'Hσίδοος usque ad finem om. B cum EM 6 ἀδα-
κτοτάτη A 10 τῷ schol.: τοῦ A 14 αὐτοῖς (sc. τοῖς ἔργοις) A; re-
ctius αὐτῷ

ῥήιδιον· ἀπὸ τοῦ ῥέα ρεῖδιον
καὶ κατ' ἔκτασιν ῥηίδιον· 'Hσίδοος
(Op. 453-454)· ῥήιδιον γὰρ
ἔπος εἰπεῖν· βόε δὲ καὶ
5 ἄμαξαν· / ῥήιδιον δ' ἀπα-
νήνασθαι· πάρα δ' ἔργα
βόεσσι.

σχόλιον· τὸ αἰτῆσαι, φησὶν,
εὐχερές ἐστιν, ἀλλὰ τὸ ἀπαρνήσα-
10 σθαι δυσχερές· ἔχει γὰρ εἰπεῖν οὐ δι-
δωμι· καὶ γὰρ κάμοι ἐστὶν εἰπεῖν,
ἔργα εἰσι βόων δεόμενα.

cf. Miller 261.

lemma om. EM; cf. solum 700,40 2 καὶ om. A κατ' ἔκτασιν B
κ(α)τ(α) ἔκτα(σιν) A 4 βόε usque ad finem om. B 6 δ' om. Lennep,
edd.

ῥόθος· θέρυθος. 'Hσίδοος (Op.
220-221)· τῆς δὲ Δίκης ῥό-
θος ἐλκομένης, ἣν κεν
ἄνδρες ἄγωσι / δωροφά-
5 γοι, σκολιῆς δὲ Δίκης
κρίνωσι θέμιστας.

σχόλιον· παρακρινομένης γὰρ
τῆς Δίκης ῥόθος γίνεται.

cf. Miller 262.

1 'Hσίδοος usque ad finem om. EM 3 ἣν κεν usque ad finem om.
B ἥ κ' Hes.

Pertusi 154,9s.

ῥήιδιον γὰρ ἔπος εἰ-
πεῖν· τὸ γὰρ αἰτῆσαι εὐχερές ἐ-
στιν, ἀλλὰ τὸ ἀπαρνήσασθαι καὶ μὴ
δοῦναι εὐχερέστερον. ἔχει γὰρ εἰπεῖν
ὅτι οὐ δίδωμι, καὶ γὰρ κάμοι πά-
ρυσιν ἔργα βόων δεόμενα.

cf. Pertusi 81,16s.

... εἰ οὖν τοῦτο κρατοῖη, λέγοι ἂν
ὅτι τῆς Δίκης ἐλκομένης ὑπὸ τῶν
ἐπὶ δώροις τὰς Δίκας κρινόντων σκο-
λιῶς ῥόθος ἐστί...

σμικρός· κατὰ πλεονασμὸν τοῦ σ· μικρὸς γὰρ καὶ σμικρός. 'Hσί-
δος (Op. 361-363)· εἰ γὰρ κεν καὶ σμικρὸν ἐπὶ σμι-
κρῷ καταθεῖο / καὶ θαμὰ τοῦτ' ἔρδοις ἕως (v. 363)·
6 δ' ἀλέξεταί αἰθοπα λιμόν.

5 σχόλιον· ὅτι κατὰ μικρὸν μικρὸν συνάγων τις [...] μα τοῦτο ποιεῖν
ταχέως καὶ πολὺ γίνεται τὸ συναγόμενον· καὶ ὅστις ἐπὶ τῷ κειμένῳ ἄ[(νδρὶ?
...)] ἐργαζόμενος οὗτος ἐκκλίνει τὸν λιμόν.

cf. Miller 268.

1 γὰρ om. B 'Hσίδοος usque ad finem om. EM (cf. 724, 13) 3 καὶ
θαμὰ usque ad finem om. B

σπερμαίνειν· 'Hσίδοος
(Op. 733-736)· μὴ δ' αἰδοῖα
γονῇ πεπαλαγμένος ἔν-
δοθι οἴκου... δαῖτα τῶν θεῶν
5 ἑορτὴν λέγει.

σχόλιον· κυρίως μὲν τῇ ἰστι-
ούχῳ, νῦν δὲ θεῷ, [...] ἡγουν ἐν
τῷ οἴκῳ, ἐν τῷ βωμῷ. ἐμπελα-
δὸν δὲ ἡ πλησίον ἡ τὴν γονῇν.
10 δύσφημος ὁ τάφος· ἐκεῖ γὰρ
κλαυθοὶ καὶ ὀδυρμοὶ γίνονται. ἡ ἀπὸ
τοῦ περιδείπνου· τάφος γὰρ λέγεται
τὸ περιδείπνον. 'Ομηρος (γ 309)·
τὸν θάπτε δαίνυ τάφον
15 'Αργεῖοισι. διὰ τοῦτο καὶ δύ-
σφημος. Πλάτων (Legg. VI 775 c)
καὶ Ζήνων· μὴ δὲ μεθύοντα
μίγνυσθαι. σπερμαίνειν δὲ ση-
μαίνει τὸ παιδοποιεῖν.

cf. Miller 270.

lemma om. EM (cf. solum 722, 15: σπερμαίνειν τὸ παιδοποιεῖν)
4 vv. 733-734 om. B 4 δαῖτα - 18 μίγνυσθαι om. B 6-7 τῇ ἐστίᾳ, οὐχ ὥς
θεῷ schol. 14 θάπτε A: κτείνας Hom. 18 σπερμ. δὲ σημ. A: σημ. δὲ B

Pertusi 223,19s.

... ἰστίη κυρίως μὲν τῇ ἐστίᾳ
οὐχ ὥς θεῷ· νῦν δὲ ἐπὶ τοῦ πρώτου
(νοῦ) ἐστί, τῷ ἐν τῷ οἴκῳ βωμῷ.
ἐμπελαδὸν δὲ [ἡ] πλησίον
ἡ τῇ ἐστίᾳ ἡ τῇ γονῇ.

Pertusi 224,9s.

〈δυσφήμοιο〉· δύσφημος ὁ
τάφος· ἐκεῖ γὰρ κλαυθοὶ γίνονται
ὀμοῦ καὶ ὀδυρμοὶ πολλοί. ἡ ἀπὸ τοῦ
περιδείπνου λέγει· τάφος γὰρ λέγε-
ται τὸ περιδείπνον, ὥς 'Ομηρος (γ
309)· ἀδαινω τάφον 'Αργεῖοισι». Πλάτων (Legg. VI 775 c) δὲ μὴ
μεθύοντά φησι μίγνυ-
σθαι.

χυτρόπους (Hes. Op. 748)·
μηδ' ἀπὸ χυτρόποδων ἀ-
νεπιρέκτων ἐσχαρῶν τῶν μα-
γείρων· περιφραστικῶς χύτραν εἵ-
5 πεν, τουτέστιν ἀπὸ χύτρας μὴ πρῶ-
τον φάγης, πρὶν σπείσης τοῖς θεοῖς.

cf. Miller 313.

lemma non legitur in A; ultima codicis folia deperdita sunt
5 τουτέστιν usque ad finem om. EM.

Pertusi 228, 16s.

χυτρόποδων: τῶν ἐσχαρῶν
τῶν μαγείρων· περιφραστικῶς δὲ
χύτραν εἶπε, τουτέστιν ἀπὸ χύτρας
μὴ πρῶτον φάγης, πρὶν σπείσης ἐξ
αὐτῆς τοῖς θεοῖς.